

UTJECAJ POREZA NA NEZAPOSLENOST U RH

Cvitković, Andrea

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:124:569645>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-20**

Repository / Repozitorij:

[REFST - Repository of Economics faculty in Split](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

**SVEUČILIŠTE U SPLITU
EKONOMSKI FAKULTET**

DIPLOMSKI RAD

**UTJECAJ POREZA NA NEZAPOSLENOST U
RH**

Mentor:
Prof. dr. sc. Nikša Nikolić

Studentica:
Andrea Cvitković

Split, rujan 2019.

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
1.1. Problem istraživanja	1
1.2. Predmet istraživanja.....	3
1.3. Svrha i cilj istraživanja	4
1.4. Istraživačka hipoteza.....	4
1.5. Metode istraživanja.....	5
1.6. Doprinos istraživanja	6
1.7. Struktura rada.....	6
2. UTJECAJ POREZA NA NEZAPOSLENOST	8
2.1. Porezni sustav	8
2.1.1. Pojmovno određenje poreznog sustava	9
2.1.2. Pojmovno određenje poreza	10
2.1.3. Porezni sustav Republike Hrvatske	12
2.2. Nezaposlenost	17
2.2.1. Pojmovno određenje nezaposlenosti	20
2.2.2. Vrste nezaposlenosti	24
2.2.3. Načini mjerenja nezaposlenosti	27
2.2.4. Učinci i posljedice nezaposlenosti.....	32
2.3. Porezni klin.....	33
2.3.1. Pojmovno određenje poreznog klina	34
2.3.2. Načini izračuna poreznog klina	36
2.3.3. Osvrt na porezni klin u Republici Hrvatskoj	37
3. EMPIRIJSKO ISTRAŽIVANJE POVEZANOSTI POREZNOG KLINA I NEZAPOSLENOSTI NA PODRUČJU REPUBLIKE HRVATSKE OD 2008. DO 2017. GODINE.....	39
3.1. Opis metodologije istraživanja	43
3.2. Ograničenja prilikom istraživanja.....	44
3.3. Test hipoteze H_0	44
4. ZAKLJUČAK.....	51
LITERATURA	53
POPIS TABLICA	57

POPIS SLIKA	58
POPIS GRAFIKONA.....	59
PRILOZI.....	60
SAŽETAK.....	68
SUMMARY	69

1. UVOD

1.1. Problem istraživanja

U današnje vrijeme, porezni sustav obuhvaća „*skup poreznih oblika kojima se provodi proces oporezivanja u nekoj zemlji*“¹. Stoga, može se reći kako samo pojmovno određenje poreznog sustava podrazumijeva „*smislenost te uređenost pojedinih poreznih oblika koji djeluju u gospodarstvu određene zemlje*“². Cjelokupni postupak oporezivanja provodi se u skladu s više poreznih oblika, i to iz razloga što samo jednim poreznim oblikom nije moguće obuhvatiti sve porezne obveznike. Prema tome, potrebno je naglasiti kako porezi predstavljaju temeljnu odrednicu „*sustava jakih prihoda suvremenih država, neovisno o tome radi li se o razvijenim državama ili o državama koje su tek u razvoju, te o veličini bruto društvenog proizvoda*“³. Nadalje, za razliku od novčanih iznosa koji se ubiru izravno u državnu blagajnu, porezi iz dana u dan imaju sve veću ulogu, što se prvenstveno odnosi na društvene i gospodarske promjene. Također, porezi se mogu definirati i kao „*prisilna davanja koja građani plaćaju državi ne dobivajući protunaknadu*“⁴. Poreze u današnje vrijeme nameću administrativne jedinice, kao što su primjerice „*država i lokalne vlasti, a ponekad i Crkva, radi pribavljanja sredstava za podmirivanje javnih potreba*“⁵. Na taj način, porezi mogu utjecati na „*raspodjelu dohotka, ostvarivanje veće zaposlenosti ili stabilnost cijena*“⁶. Oporezivanje je za sada jedini poznati, tj. jedini praktični način ubiranja sredstava za financiranje javnih rashoda, i to za usluge i dobra koje svi ljudi koriste.

Nezaposlenost, kao jedan od značajnijih problema današnjice, predstavlja „*stanje u kojemu se dio radno sposobnih članova društva ne može zaposliti primjereno svojim sposobnostima i kvalifikacijama, i to uz uobičajenu plaću*“⁷. Isto tako, u nezaposlene se ubrajaju i „*svi članovi društva koji su djelomično zaposleni, ali njihova radna snaga nije u*

¹ Jelčić, B. (2001): Javne financije, RRiF – plus, Zagreb., str. 203.

² Isto., str. 203.

³ Mijatović, N. (2005): Oporezivanje prometa, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb., str. 4.

⁴ Leksikografski zavod Miroslav Krleža (2018): Porezi, <http://www.enciklopedija.hr/> (pristupano: 09.09.2018.)

⁵ Institut za javne financije (2018): Porezi, <http://www.ijf.hr/> (pristupano: 09.09.2018.)

⁶ Leksikografski zavod Miroslav Krleža (2018): Porezi, <http://www.enciklopedija.hr/> (pristupano: 09.09.2018.)

⁷ Bejaković, P. (2003): Nezaposlenost, Financijska teorija i praksa, 27 (4), str. 659.

*punoj mjeri iskorištena, ne rade puno radno vrijeme i nemaju primanja dostatna za normalno uzdržavanje*⁸. U današnje vrijeme, nezaposlenost može biti otvorena i prikrivena. Sukladno tome, četiri najvažnije vrste otvorene nezaposlenosti su „frikcijska ili normalna, sezonska, tehnološka i ciklična, dok prikrivena nezaposlenost proizlazi iz nedoovljnog iskorištavanja radne snage“⁹. Što se tiče područja Republike Hrvatske, mjerenje cjelokupne nezaposlenosti obuhvaća dva osnovna izvora, a to su „evidencija Hrvatskog zavoda za zapošljavanje i anketa radne snage koju provodi Državni zavod za statistiku“¹⁰. Svaki od prethodno navedenih načina se provodi točno utvrđenim postupcima i definicijama. Nezaposlenost se može odnositi i na „socijalne teškoće unutar određenog gospodarskog sustava, kao i na neravnotežu ponude i potražnje na pojedinim dijelovima ili na cjelokupnom tržištu rada“¹¹. I u konačnici, važno je naglasiti da stopa nezaposlenosti uključuje „omjer broja nezaposlenih i ukupno raspoloživih resursa radne snage izražen kao postotak“¹². Zbog svoje jednostavnosti i lakoće, stopa nezaposlenosti predstavlja najčešće korištenu mjeru. Politika oporezivanja obuhvaća ciljeve koji se ostvaruju primjenom pojedinih poreza unutar jednog poreznog sustava, a ciljevi oporezivanja se mogu podijeliti na fiskalne i nefiskalne. Fiskalni ciljevi su usmjereni na postizanje fiskalnog učinka, dok se nefiskalni ciljevi odnose na provedbu ekonomske politike gdje zaposlenost, odnosno nezaposlenost, predstavlja temeljnu sastavnicu poreza i poreznog klina.

Porezni klin predstavlja predmet brojnih zanimanja, „kako akademskih istraživača, tako i donositelja ekonomsko – političkih odluka“¹³, i to posebice gledajući s aspekta konkurentnosti i strategije privlačenja investicija. S druge strane, porezni klin se može definirati kao „razlika između bruto troška rada za poslodavca i neto plaće koju prima posloprimac, odnosno bruto trošak rada umanjjen za obvezne doprinose i propisane poreze

⁸ Institut za javne financije (2018): Nezaposlenost: <http://www.ijf.hr/> (pristupano: 10.09.2018.)

⁹ Layard, R., Nickell, S., Jackman, R. (1991): Unemployment: Macroeconomic Performance and the Labour Market, Oxford University Press, Oxford., str. 56.

¹⁰ Hrvatska znanstvena bibliografija (2018): Nezaposlenost, traženje posla i zapošljavanje: longitudinalna analiza psiholoških aspekta, <https://www.bib.irb.hr/> (pristupano: 10.09.2018.)

¹¹ Mrnjavac, Ž. (1996): Mjerenje nezaposlenosti, Ekonomski fakultet u Splitu, Split., str. 25.

¹² Birsa, J. (2002): Psihološki aspekti nezaposlenosti, Zbornik radova XII. ljetne psihologijske škole, Silba., str. 13 – 14.

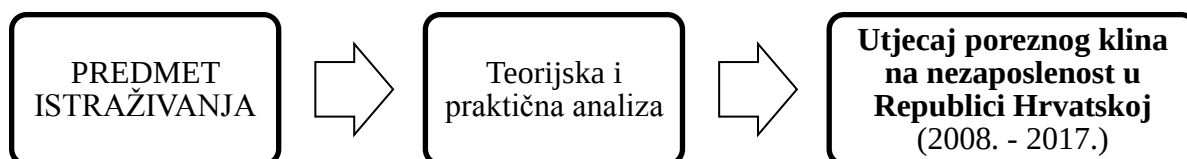
¹³ Institut za javne financije (2018): Porezni klin za dohodak od rada u Hrvatskoj i Europskoj uniji, <http://www.ijf.hr/> (pristupano: 10.09.2018.)

koje plaćaju poslodavac i posloprimac“¹⁴. Prema tome, može se reći kako se povećanjem poreznog klina povećava i trošak radne snage poduzeća, što u konačnici predstavlja osnovni čimbenik prilikom odlučivanja o zapošljavanju. Stoga, vidljivo je da porezni klin na prethodno navedeni način posredno utječe i na razinu nezaposlenosti.

Prema tome, temeljni problem istraživanja ovog rada podrazumijeva utjecaj poreza na stopu nezaposlenosti u Republici Hrvatskoj te utjecaj poreznog klina na njezinu visinu.

1.2. Predmet istraživanja

U skladu s definiranim problemom, predmet istraživanja ovog diplomskog rada obuhvaća teorijsko i praktično utvrđivanje, definiranje i interpretiranje rezultata vezanih za utjecaj poreza, odnosno za utjecaj poreznog klina na nezaposlenost. Drugim riječima, može se reći da se predmet istraživanja rada odnosi na teorijsku i praktičnu analizu utjecaja poreznog klina na nezaposlenost na primjeru Republike Hrvatske za razdoblje od deset godina, odnosno od 2008. do 2017. godine. U nastavku, na slici 1, ilustrativno je prikazan predmet istraživanja.

Slika 1. Ilustrativni prikaz predmeta istraživanja

Izvor: Izrada autorice.

Postoji nekoliko vrsta poreza koji mogu izravno utjecati na funkcioniranje tržišta rada, a to su „porez na rad, porez na potrošnju i socijalni transferi“¹⁵. Porez na rad se može izraziti u obliku poreza na dohodak iz plaća, kao i u obliku doprinosa za socijalno osiguranje. Utjecaj poreza na potrošnju je vidljiv iz odnosa poreza na proizvodnju ili poreza na dodanu vrijednost (PDV), te raznih državnih trošarina. Negativni učinak poreza na određene poticaje za radom može biti dodatno pojačan i socijalnim transferima, te je prema tome vidljivo da svi oblici poreza imaju izravan utjecaj na „odluke ljudi o pristupanja tržištu

¹⁴ Šeparović, A. (2009): Utjecaj poreznog klina na nezaposlenost u zemljama OECD – a i usporedba s Hrvatskom, Financijska teorija i praksa, 33 (4), str. 463.

¹⁵ Nestić, D. (1998): Tržište rada i oporezivanje: Smanjenjem doprinosa protiv nezaposlenosti, Privredna kretanja i ekonomska politika, 1 (63), str. 29.

*rada, o željenom broju sati rada, o obrazovanju, ili o zahtjevima u pogledu plaća*¹⁶. Jedan od značajnih problema visoke nezaposlenosti na području Republike Hrvatske također je i porezni klin. Naime, kako je već navedeno, porezni klin je „razlika između bruto troška rada za poslodavca i neto plaće koju prima posloprimac, odnosno bruto trošak rada umanjen za obvezne doprinose i propisane poreze koje plaćaju poslodavac i posloprimac“¹⁷. Povećanjem poreznog klina povećava se i trošak radne snage, što obuhvaća temeljni čimbenik prilikom zapošljavanja. Povećanjem poreznog klina dolazi do smanjenja ukupnih plaća, a uslijed povećanja poreznog klina dolazi i do dodatnih opterećenja državnog proračuna (usporeni razvoj gospodarstva).

1.3. Svrha i cilj istraživanja

Osnovni cilj istraživanja ovog rada temelji se na prethodno definiranom problemu te predmetu istraživanja.

U teorijskom dijelu rada ponuđen je detaljan prikaz postojećih teorija i definicija o poreznom sustavu i porezima prema vrstama i utjecaju. Objašnjena su porezna opterećenja na cjelokupno tržište rada te pojam i vrste nezaposlenosti. U ovom dijelu rada objašnjeno je značenje i utvrđivanje poreznog klina, a u praktičnom dijelu rada ispitan je utjecaj poreznog klina na nezaposlenost, tj. na stopu nezaposlenosti. Uz navedeno, prikazana je kronologija visine poreznog klina na području Republike Hrvatske za vremensko razdoblje od 2008. do 2017. godina, te pojedini učinci i promjene poreznih stopa.

U odnosu na prethodno definirane ciljeve rada, svrha istraživanja obuhvaća povezanost između poreznog klina i nezaposlenosti na području Republike Hrvatske u vremenskom periodu od deset godina, tj. od 2008. do 2017. godine. Svrha istraživanja odnosi se i na analizu rezultata empirijskog istraživanja prema kojima je testirana istraživačka hipoteza

1.4. Istraživačka hipoteza

H0: Porezni klin pozitivno utječe na nezaposlenost u RH.

Sukladno postavljenoj hipotezi, varijabla „porezni klin“ je nezavisna varijabla, dok je varijabla „nezaposlenost“ zavisna varijabla. Nezavisna varijabla mjeri se neovisno o

¹⁶ Isto., str. 29.

¹⁷ Šeparović, A. (2009), op.cit., str. 463.

ishodu istraživanja, dok je zavisna varijabla posljedica djelovanja nezavisne varijable i predstavlja mjeru ishoda koja se u istraživanju analizira.

Za izračun poreznog klina u Republici Hrvatskoj u posljednjih deset godina, odnosno od 2008. do 2017. godine, korišteni su službeni podaci Državnog zavoda za statistiku o prosječnim plaćama, kao i podaci o stopi nezaposlenosti. Porezni klin je razlika troškova rada i neto plaće izračunana u odnosu prema ukupnim troškovima rada, odnosno:

$$PK = (BRTR - NTP) / BRTR$$

PK – porezni klin, BRTR – bruto troškovi rada i NTP – neto plaća

Za izračun nezaposlenosti u Republici Hrvatskoj u posljednjih deset godina, odnosno od 2008. do 2017. godine, korištena je prosječna stopa nezaposlenosti koja je u statističkim analizama već izračunata.

Naime, povezanost prethodno navedenih varijabli analizirana je i prikazana pomoću ekonometrijske metode. Ekonometrija je grana ekonomske znanosti koja povezuje ekonomsku teoriju, matematičku ekonomiju i metode statističke analize, a bavi se razvijanjem i usavršavanjem metoda i modela za kvantitativnu analizu gospodarske strukture. Stoga je ekonometrijski model korišten kako bi se ispitala (potvrdila, ili odbacila) postavljena istraživačka hipoteza, odnosno ispitao pozitivan utjecaj poreznog klina na nezaposlenost.

1.5. Metode istraživanja

Metodologija istraživanja podrazumijeva osnovnu sastavnicu rada, i to iz razloga jer se bazira na teorijskim i empirijskim istraživanjima, „*neovisno o činjenici radi li se o objektivnom ili sustavnom načinu zaključivanja*“¹⁸. Termin „metodologija“ definira se kao interdisciplinarna i multidisciplinarna znanost koja proučava metode istraživanja, tj. metode koje su svojstvene svim granama istraživanja. Metodologija istraživanja se može predstaviti i kao „*znanost o logičkim oblicima saznavanja, tj. kao znanost o njihovoj primjeni u području znanstvenog istraživanja*“¹⁹. Prema navedenim tvrdnjama, može se

¹⁸ Zelenika, R. (2007): Klasifikacija znanosti u fokusu metodologije i tehnologije znanstvenoga istraživanja, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Rijeci, Rijeka., str. 225.

¹⁹ Isto., str. 225.

zaključiti kako se „u jednom procesu znanstvene metodologije otkrivaju spoznaje, pa je to zapravo proces znanstvenog istraživanja, dok se u drugom prikazuju rezultati istraživanja“²⁰.

Metode korištene u ovom radu karakteristične su za istraživanja u području ekonomskih znanosti, te iz toga proizlaze i primarne metode ovoga rada. Prilikom izrade teorijskog dijela diplomskog rada, korištene su metode:

- analize i sinteze,
- indukcije i dedukcije,
- apstrakcije i konkretizacije,
- dokazivanja i opovrgavanja,
- klasifikacije,
- kompilacije, i
- deskripcije.

U empirijskom dijelu rada prikupljeni podaci su analizirani i prikazani uporabom programskog alata „Microsoft Excel“, i to koristeći tablične i grafičke prikaze.

1.6. Doprinos istraživanja

Teorijskim i empirijskim istraživanjem dat je doprinos boljem shvaćanju odnosa između utjecaja poreznog klina na povećanje nezaposlenosti. Diplomskim radom dat je doprinos u dijelu prikaza kronologije o promatranim veličinama i spoznajom o postojanju veze između navedenih pojmova.

1.7. Struktura rada

U prvom dijelu rada definirani su problem, predmet, svrha i ciljevi rada. Postavljena je radna hipoteza i metode rada te je objašnjen doprinos istraživanja.

U drugom dijelu rada objašnjen je porezni sustav kroz pojmovno određenje cjelokupnog sustava, poreza i poreznog sustava Republike Hrvatske. Također, ponuđene su definicije poreznog klina sukladno pojmovnom određenju, načinima izračuna i teorijski osvrt na porezni klin u Republici Hrvatskoj. Isto tako, definirane su osnovne značajke

²⁰ Isto., str. 300.

nezaposlenosti, odnosno pojmovno određenje, vrste, načini mjerenja te učinci i posljedice nezaposlenosti.

U trećem dijelu provedeno je empirijsko istraživanje povezanosti poreznog klina i nezaposlenosti na području Republike Hrvatske u periodu od 2008. do 2017. godine. Također, u ovom dijelu rada objašnjena je metodologija provedbe istraživanja, obrazložena je polazna hipoteza, objašnjen je postupak i ograničenja provedbe istraživanja.

U konačnici, ponuđena su najvažniji uvidi u obliku zaključnih razmatranja, a rad je upotpunjen popisom literature, priložima te sažetkom s ključnim riječima na hrvatskom i engleskom jeziku.

2. UTJECAJ POREZA NA NEZAPOSLENOST

Opće je poznato da plaćanjem poreza dajemo dio svojih prihoda državi, a zauzvrat koristimo javne usluge, primjerice: obrazovanje, javnu sigurnost, javnu infrastrukturu, brigu za građane starije dobi, brigu za građane u nepovoljnom položaju, zdravstvene usluge i mnoge druge usluge, koje samostalno ne bismo mogli organizirati kao pojedinci. Polazeći od definicije države, da je „*država politička zajednica ljudi pod suverenom vlašću; suveren i neovisan entitet sposoban ulaziti u odnose s drugim takvim entitetima a koji imaju međunarodnu pravnu osobnost; aparat sile koji jamči sigurnost političke zajednice i svih njezinih članova*“²¹, proizlazi da država određuje, i u buduću će određivati, visinu prihoda kojeg će ostvariti putem poreza.

Država će, sukladno planu i programu, provoditi fiskalnu politiku kojom određuje visinu i strukturu poreza, kojima raspolaže za državnu potrošnju. Državna potrošnja trebala bi biti u skladu s postizanjem zaposlenosti, rasta, stabilnosti cijena, stabilnosti tržišta te drugih prioriteta. U nekim slučajevima država će prihodima koje ostvari putem poreza, financirati posve drugačije aktivnosti, primjer je rat, obnova i slično.

Da bi država bila efikasna i efektivna u postizanju općih i specifičnih ciljeva, ona mora upravljati javnim prihodima i javnim rashodima, i obrnuto: da bi država punila svoju blagajnu, mora kontinuirano potvrđivati i dokazivati da prikupljenim sredstvima upravlja na najbolji način i u interesu javnosti.

U ovom dijelu rada fokus je na tri elementa gospodarsko-političkog okruženja: porezni sustav (fiskalno okruženje), tržište rada (nezaposlenost) i porezni klin (porezno opterećenje poreznih obveznika). Da bi se pojasnio međudnos ovih triju dimenzija, potrebno je razumjeti njihova opća i specifična obilježja i zakonitosti.

2.1. Porezni sustav

Država putem svojih institucija provodi poreznu politiku i na taj način izravno utječe na socijalne, gospodarske, političke i kulturne tokove. Porezna politika oslanja se na sveukupnost instrumenata i poreznih oblika, koji zajedno čine porezni sustav. Država

²¹ Enciklopedija, preuzeto: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=16368> (pristupano: 07.07.2019.)

uređuje ovo područje propisima i zakonima, a porezni sustav ima svrhu da prikuplja sredstava (poreze) kojima se podmiruju rashodi javnih potreba.

2.1.1. *Pojmovno određenje poreznog sustava*

Općenito uzevši, svaki porezni sustav mora biti dobar. Da bi bio dobar, ne smije utjecati na razmještaj i raspored gospodarskih dobara i mora osigurati čvrst i najbolji iznos javnih prihoda za financiranje javnih dobara. Istodobno, porezni sustav mora jamčiti sigurnost poreznim obveznicima glede plaćanja poreznih obveza i mora osigurati da razdioba poreznog tereta bude pravedna. Dobar porezni sustav je onaj koji je prilagodljiv gospodarskim promjenama, a u tranzicijskim zemljama i zemljama u razvoju mora pozitivno utjecati na izgradnju tržišnog gospodarstva. Prema tome, porezni sustav je kompleksan i podrazumijeva „*skup poreznih oblika kojima se provodi proces oporezivanja u nekoj zemlji.*“²²

Unutar poreznog sustava, postupak oporezivanja provodi se pomoću većeg broja poreznih oblika, i to iz razloga što samo jednim poreznim oblikom nije moguće obuhvatiti sve porezne obveznike. Neki od poreznih sustava su:

- Porezni sustav poreza na dohodak,
- Porezni sustav poreza na dodanu vrijednost,
- Porezni sustav poreza na dobit,
- Porezni sustav imovinskih poreza,
- Pristojbe.

Glavi izazov (i problem) svakog poreznog ustava je efektivno prikupljanje poreza. Efektivnost poreznog sustava povećava se njegovom jednostavnošću. Jednostavnost se postiže smanjenjem poreznih oblika, smanjenjem poreznih olakšica i poreznih oslobođenja, jasnoćom i stabilnošću poreznog zakonodavstva, pojednostavljenjem razreza i naplate poreza te jednostavnim postupcima kod oporezivanja malih poreznih obveznika. Bitno obilježje efektivnog poreznog sustava je i pravna zaštita svih poreznih obveznika.

²² Jelčić, B. (2001): Javne financije, RRI – plus, Zagreb., str. 203.

Efektivnost poreznog sustava uvelike ovisi i o dobrovoljnosti²³ poreznih obveznika da plaćaju porez. Represivnost poreznog sustava povećava troškove oporezivanja, pa se dobrovoljnost na plaćanje poreza stimulira putem zakonom propisanih olakotnosti koje poreznim obveznicima omogućavaju zakonitu i dopuštenu evaziju, što je suprotno od nezakonite evazije, odnosno utaje ili defraudacije te krijumčarenja ili šverca.

Dodatno se mora voditi briga i o načelima poreznog sustava i oporezivanja. Efikasnost poreznog sustava nalaže da porezi moraju što manje utjecati na odnose cijena kako bi se efikasno upotrijebili rijetki gospodarski resursi. Pravednost nalaže da porezi trebaju biti pravedno raspoređeni između članova neke zajednice. Izdašnost nalaže da porezi moraju osigurati dovoljan iznos javnih prihoda za pokrivanje razumne visine javnih rashoda. Jednostavnost nalaže da porezi moraju biti jednostavni, jasni i razumljivi kako bi troškovi ubiranja poreza za poreznu administraciju i porezne obveznike bili što niži. Stabilnost nalaže da se porezni sustavi ne smiju često mijenjati jer je poduzećima i kućanstvima potrebna stabilnost za donošenje ispravnih ekonomskih odluka.

U praksi, navedena porezna načela obično su suprotstavljena. Niti jedan porezni sustav ne poštuje podjednako sva načela.

Uz fiskalne ciljeve, porezni sustav putem instrumenata (poreza) treba imati utjecaja (pozitivnog ili negativnog) na područja od interesa. Primjer je regulacija (podupiranje ili ograničavanje) izvoza ili uvoza, poticanje ili smanjenje potrošnje, povećanje ili smanjenje kupovne snage (povećanje/smanjenje potražnje), poticanje ili usporavanje aktivnosti u sektoru proizvodnje ili usluga ili trgovine, jačanje (zaštita) ili reformiranje (napuštanje) sektora industrije, privlačenje investicija, smanjenje nezaposlenosti, očuvanje okoliša, i drugo. U određenim okolnostima, država može nastupati s restriktivnom ili s ekspanzivnom poreznom politikom, oslanjajući se na instrumente (poreze).

2.1.2. Pojmovno određenje poreza

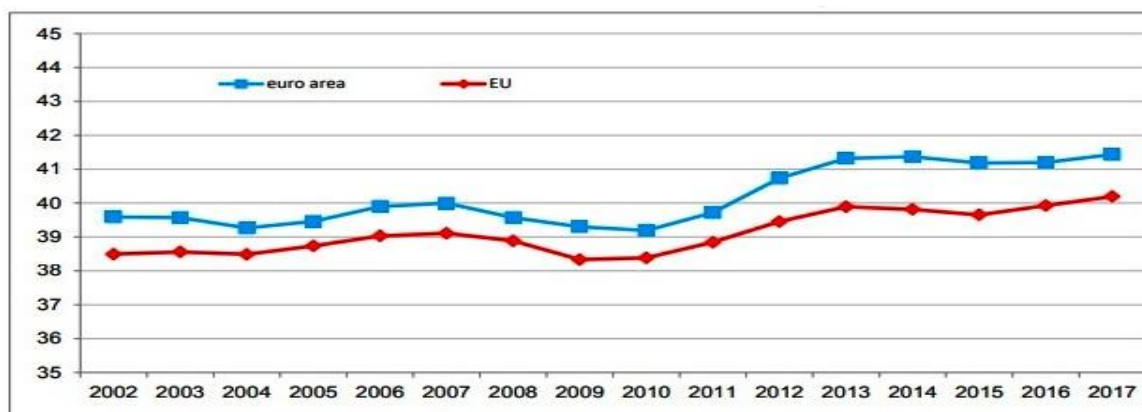
U suvremenim državama, a nakon prestanka feudalizma (krajem 19. i početkom 20. stoljeća), uprave su centralizirane, a gospodarski i ekonomski odnosi kreiraju nove modele oporezivanja. Do današnjih dana, praksa je uvela i zadržala, ili napustila, određene

²³ Dobrovoljnost se može promatrati sa stajališta kulture plaćanja poreza. S jedne strane je kultura koja plaćanje poreza percipira kao nametnutu i nepravednu obavezu. S druge strane je kultura koja plaćanje poreza smatra građanskom čašću.

instrumente oporezivanja, a prema tome mogu se navesti i porezni oblici koji su se primjenjivali, ili su zadržani u primjeni. Porezi mogu imati jedan, ili veći broj obilježja istodobno, primjerice:

- redovni i izvanredni porezi,
- središnji i mjesni porezi,
- opći i namjenski porezi,
- katastarski i tarifni porezi,
- subjektni i objektni porezi,
- porezi po vrijednosti i svojstveni porezi,
- izravni i neizravni porezi,
- porezi u naturi i novcu.

Jednom uveden porez, najčešće ostaje u primjeni iako je razlog njegovog uvođenja prestao (izvanredno stanje, ratno stanje i slično)²⁴. Tijekom vremena, a počevši od „desetine“ ili 10% što je Crkva ubirala (crkveni porez, namet), danas, u suvremenim i razvijenim državama, riječ je o daleko većim postotcima: 30% do 40% BDP²⁵-a ili više. Na grafikonu 1. prikazan je ukupni omjer poreza i BDP-a u državama članicama EU i euro-području od 2002. do 2017. godine.

Grafikon 1. Ukupni omjer poreza i BDP-a u državama članicama EU i euro-području od 2002. do 2017. godine.

Izvor: Eurostat (2018.), preuzeto: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/9409920/2-28112018-AP-EN.pdf/54409e5e-6800-4019-b7c1-580797a67001> (pristupano: 09.06.2019.)

²⁴ Porez s vremenom može izgubiti svoju namjenu, no češće će promijeniti naziv. Primjer porez na promet proizvoda i usluga i porez na dodanu vrijednost.

²⁵BDP – bruto društveni proizvod.

Postavlja se pitanje: jesu li porezi visoki u odnosu na ono što građani zauzvrat dobivaju i je li javno dobro koje se stvara iz poreznih prihoda troškovno opravdano? Da bi se ukazalo na veličinu zahvata države u dohodak (prihode) poreznog obveznika, koristi se mjerilo „porezni klin“ (više u nastavku rada).

2.1.3. Porezni sustav Republike Hrvatske

*„Hrvatska je početkom 1990-ih, poput brojnih drugih tranzicijskih zemalja, doživjela poreznu reformu, ponajprije zbog novostvorene samostalnosti i potreba uspostave novoga, tržišno orijentiranog sustava, usklađenoga s poreznim sustavima u razvijenim zemljama.“*²⁶ U prvoj fazi definirani su načini oporezivanja fizičkih osoba i pravnih subjekata te je reorganizirana porezna administracija, dok su u drugoj fazi bili definirani posredni porezi te uvođenje poreza na dodanu vrijednost. Polazišta u formiranju poreznog sustava Republike Hrvatske bila su orijentirana prema postizanju sljedećih ciljeva:²⁷

- da osigura dovoljno sredstava za financiranje javnih potreba;
- da oporezuje potrošnju građana;
- da ravnomjerno i pravedno raspodijeli porezne terete;
- da bude jednostavan, jeftin, pregledan i jasan;
- da se manjim izmjenama može reagirati na promjene u fiskalnom i privrednom okruženju;
- da slijedi zapadne porezne sustave i vodi računa o integracijskim zahtjevima;
- da potiče izravna inozemna ulaganja u Hrvatsku, ali to ne smije utjecati na privredu niti na diskriminaciju štednje i ulaganja.

Budući da je od postavljenih zahtijeva prošlo trideset godina, pokazalo se da niti jedan od sedam postavljenih zahtijeva poreznog sustava, a niti njegove zadaće nisu ispunjene u potpunosti. Sada se tek uočava da se u implementaciji poreznog sustava nisu uvažile posebnosti društvenih, gospodarskih i socijalnih prilika. Najvažnije specifičnosti koje tada nisu uvažene su rat, pretvorba (privatizacija), niski dohodak te stalno povećanje nezaposlenosti.

²⁶ Bratić, V., Urban, I. (2006.) Porezni izdaci u Hrvatskoj, Financijska teorija i praksa, 30(2), str. 129-194., preuzeto: file:///C:/Users/PC/Downloads/bratic_urban.pdf (pristupano: 10.07.2019.)

²⁷ Ott, K. (1996.) Hrvatska porezna reforma u kontekstu svjetskih poreznih reformi, Financijska praksa br. 2. str. 132.

Današnji porezni sustav u Republici Hrvatskoj utemeljen je na skupu izravnih i neizravnih poreza, koji se prikupljaju na sljedeći način: državni porezi su: porez na dodanu vrijednost, porez na dobit i posebni porezi i trošarine. U županijske poreze pripadaju: porez na nasljedstva i darove, prirez na cestovna motorna vozila, porez na plovila i poreza na automate za zabavne igre. U gradske ili općinske poreze ubrajaju se: prirez poreza na dohodak, prirez na potrošnju, porez na kuće za odmor, porez na korištenje javnih površina i porez na promet nekretnina. Zajednički porez je porez na dohodak. Popis svih poreznih oblika prikazuje slika 2.

1. DRŽAVNI POREZI	1.1 POREZ NA DODANU VRIJEDNOST	
	1.2 POREZ NA DOBIT	
	1.3 POSEBNI POREZI I TROŠARINE	1.3.1 Posebni porez na motorna vozila 1.3.2 Posebni porez na kavu i bezalkoholna pića 1.3.3 Porez na premije osiguranja od automobilske odgovornosti i premije kasko osiguranja cestovnih vozila 1.3.4 Trošarinski sustav oporezivanja alkohola, alkoholnih pića, duhanskih proizvoda, energenata i električne energije
2. ŽUPANIJSKI POREZI	2.1 POREZ NA NASLJEDSTVA I DAROVE	
	2.2 POREZ NA CESTOVNA MOTORNA VOZILA	
	2.3 POREZ NA PLOVILA	
	2.4 POREZ NA AUTOMATE ZA ZABAVNE IGRE	
3. GRADSKI ILI OPĆINSKI POREZI	3.1 PRIREZ POREZU NA DOHODAK	
	3.2 POREZ NA POTROŠNJU	
	3.3 POREZ NA KUĆE ZA ODMOR	
	3.4 POREZ NA KORIŠTENJE JAVNIH POVRŠINA	
	3.5 POREZ NA PROMET NEKRETNINA	
4. ZAJEDNIČKI POREZI	4.1 POREZ NA DOHODAK	
5. POREZI NA DOBITKE OD IGARA NA SREĆU I NAKNADE NA PRIREĐIVANJE IGARA NA SREĆU	5.1 LUTRIJSKE IGRE	5.1.1 Mjesečna naknada za priređivanje lutrijskih igara 5.1.2 Porez na dobitke od lutrijskih igara na sreću
	5.2 IGRE U CASINIMA	
	5.3 IGRE KLAĐENJA	5.3.1 Naknade za priređivanje klađenja 5.3.2 Porez na dobitke od igara klađenja
	5.4 IGRE NA SREĆU NA AUTOMATIMA	
	5.5 NAKNADA ZA PRIREĐIVANJE PRIGODNIH JEDNOKRATNIH IGARA NA SREĆU	
	6.1 PROPISANA UPLATA PRIREĐIVAČA NAGRADNIH IGARA U KORIST HRVATSKOG CRVENOG KRIŽA	
6. NAKNADA ZA PRIREĐIVANJE NAGRADNIH IGARA		

Slika 2. Prikaz poreznog sustava Republike Hrvatske

Izvor: Porezna uprava, https://www.porezna-uprava.hr/HR_porezni_sustav/Stranice/naslovna_tablica_psrh.aspx (pristupano: 01.07.2019.)

U ovome valja razmotriti koliko pojedini porez puni budžet, te pojasniti što podrazumijeva državni proračun, proračun središnje države, opće države i slično. Definicije osnovnih pojmova koje se u Hrvatskoj upotrebljavaju kada se govori o proračunima pojedinih razina vlasti zasnivaju se na statističkom sustavu javnih financija Međunarodnoga monetarnog fonda. Državni proračun godišnji je plan prihoda i rashoda koje odobrava Sabor. Proračun

središnje države obuhvaća državni proračun i proračune izvanproračunskih fondova. Proračun opće države obuhvaća državni proračun, proračune izvanproračunskih fondova i proračune lokalnih jedinica vlasti. Konsolidirani proračun središnje države jest proračun nakon poništenja međusobnih transakcija između državnog proračuna i izvanproračunskih fondova. Konsolidirani proračun opće države čini proračun nakon poništenja međusobnih transakcija između državnog proračuna, proračuna izvanproračunskih fondova te proračuna lokalnih jedinica vlasti. Izvanproračunski fondovi su: Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje, Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje, Hrvatski zavod za zapošljavanje, Javno poduzeće Hrvatske vode, Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost, Hrvatske auto ceste d.o.o., Hrvatske ceste d.o.o., Državna agencija za osiguranje štednih uloga i sanaciju banaka i Hrvatski fond za privatizaciju.²⁸

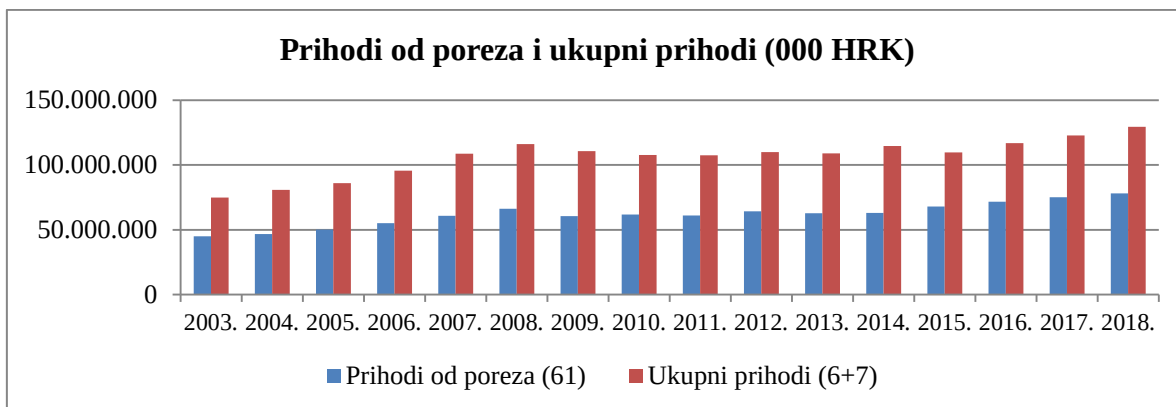
Postavlja se pitanje: *u kojoj mjeri porezi pune državnu riznicu?*

Najznačajnije kategorije prihoda državnog proračuna prema računskom planu prikazane su u prilogu 1. gdje se vidi da je riječ o:

- prihodima od poreza,
- doprinosima,
- pomoćima,
- prihodima od imovine,
- prihodima od upravnih i administrativnih pristojbi, pristojbama po posebnim propisima i naknadama,
- prihodima od prodaje proizvoda i robe te pruženih usluga i prihodima od donacija,
- kaznama, upravnim mjerama i ostalim prihodima.

Analizom podataka o ukupnim prihodima (stavka kontnog plana oznake 6+7) i udjelu poreza u ukupnim prihodima (stavka kontnog plana oznake 6), dobivamo da su porezi značajni prihod državnog proračuna.

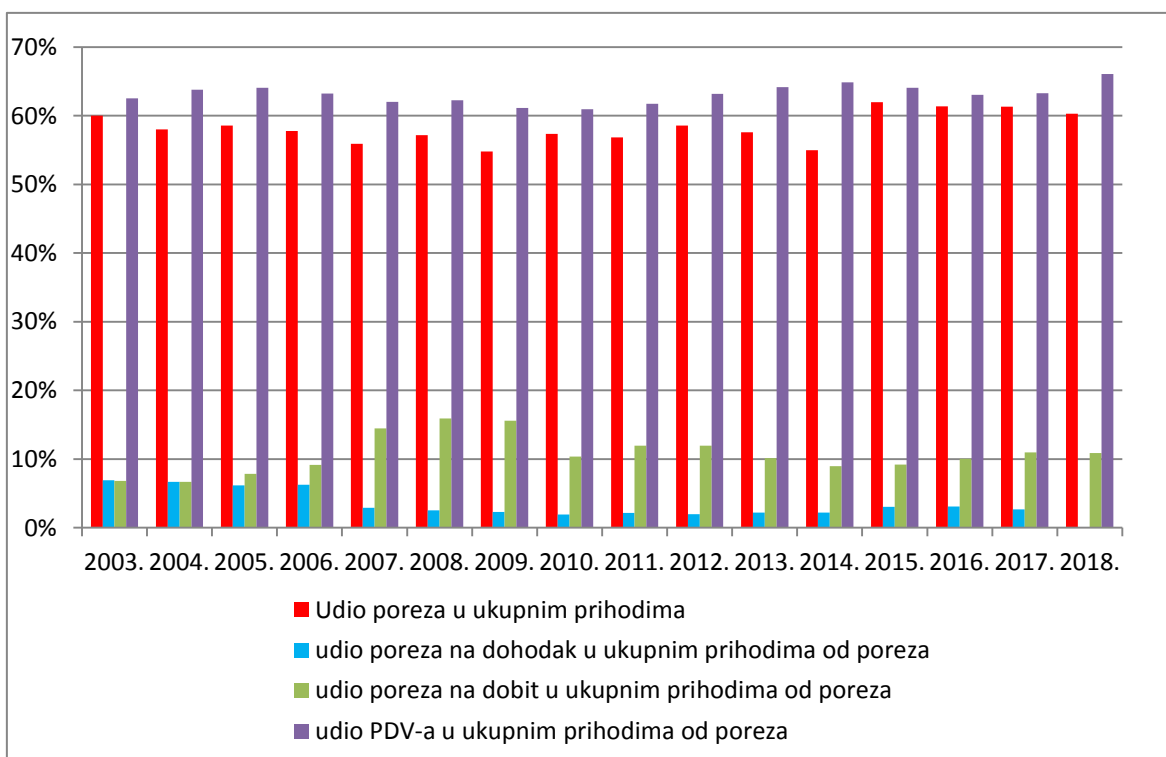
²⁸ Institut za javne financije, <http://www.ijf.hr/> (pristupano: 11.07.2019.)

Grafikon 2. Ukupni prihodi državnog proračuna i udio poreza u ukupnim prihodima državnog proračuna (2003. do 2018.)

Izvor: Ministarstvo financija, obrada autorice.

Ako izdvojimo samo kategoriju prihoda „porezi“ te usporedimo relativan udio poreza u ukupnim prihodima, a potom izračunamo udio poreza na dohodak u ukupnim prihodima od poreza, udio poreza na dobit u ukupnim prihodima od poreza te udio PDV-a u ukupnim prihodima od poreza, dobivamo da je najveći udio u poreznim prihodima onaj koji se prikuplja putem poreza na dodanu vrijednost (PDV) (grafikon 3).

Grafikon 3. Prikaz relativnog udjela prihoda državnog proračuna od poreza te izabranih poreza u ukupnim prihodima od poreza od 2003. do 2018. godine.

Izvor: Ministarstvo financija, obrada autorice.

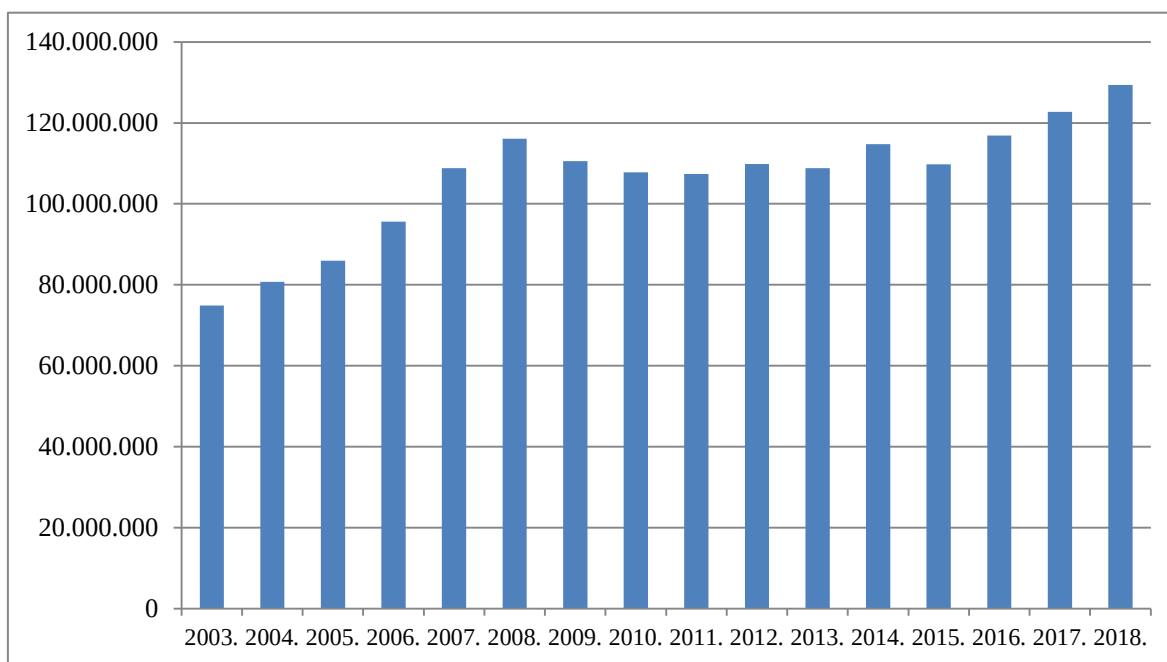
Ukoliko usporedimo udio doprinosa (doprinos za zdravstveno osiguranje, doprinos za mirovinsko osiguranje i doprinos za zapošljavanje) u 2003. godini i u 2018. godini, vidljivo je da u 15 godina udio prihoda od poreza u ukupnim prihodima državnog proračuna nije promijenjen (60%), dok su doprinosi umanjeni za 17,34% u 2018. u odnosu na 2003. godinu (tablica 1.).

Tablica 1. Udio poreza i doprinosa u ukupnim prihodima državnog proračuna u 2003. i 2018. godini (u postotku)

Opis	2003.	2018.
Udio poreza u ukupnim prihodima	60%	60%
Udio doprinosa u ukupnim prihodima	36,59%	19,25%
doprinosi i porezi u ukupnim prihodima	96,61%	79,55%

Izvor: Ministarstvo financija, obrada autorice.

Ukupno sredstva državnog proračuna u razdoblju 2003. do 2018. godine prikazuje grafikon 4. Vidljive su oscilacije kroz pozitivan trend od 2003. do 2008., a potom smanjenje koje traje do 2011., te ponovni zamah nakon 2015. godine.

Grafikon 4. Ukupni prihodi državnog proračuna 2003. – 2018.

Izvor: Ministarstvo financija, obrada autorice.

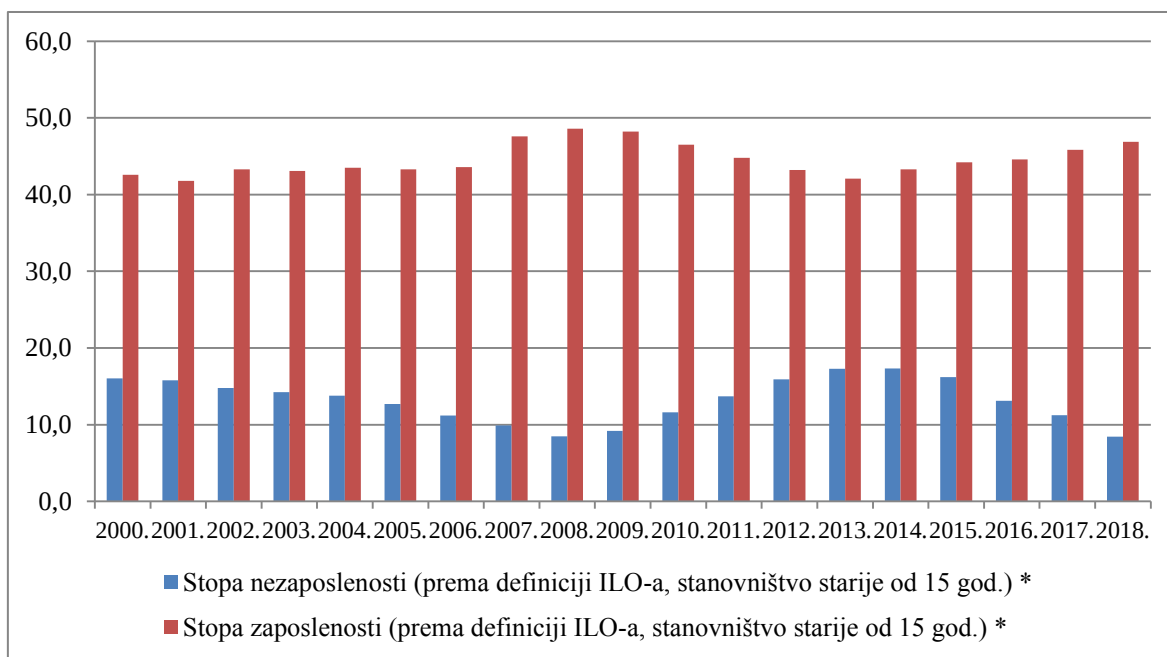
Iako se, prema kretanju visine državnog proračuna, može zaključiti da u kontinuitetu rastu (povećavaju se) raspoloživa javna sredstva, te da je u promatranom razdoblju udio prihoda od poreza stabilan i kreće se oko 60%, postavlja se pitanje, jesu li sredstva prikupljena kroz

poreze zaista usmjeravana u rast i smanjenje nezaposlenosti? Varijabla „nezaposlenost“ objašnjena je u nastavku.

2.2. Nezaposlenost

Glavni makroekonomski indikatori²⁹ obuhvaćaju veći broj podataka (površina, broj stanovnika, BDP, inflacija, platna bilanca, itd.) te na kratak, pregledan i tablični način prikazuju prosječno stanje godišnjih makroekonomskih pokazatelja hrvatskoga gospodarstva tijekom duljeg razdoblja. Među njima se prikazuje i stopa nezaposlenosti (prema definiciji ILO-a³⁰, stanovništvo starije od 15 godina) i stopa zaposlenosti (prema definiciji ILO-a, stanovništvo starije od 15 godina).

Po godinama, stopa nezaposlenosti i stopa zaposlenosti kretala uz oscilacije, a može se vidjeti na grafikonu 5.

Napomena: *Podaci za razdoblje od 2007. do 2013. revidirani su, stoga nisu usporedivi s podacima za razdoblje od 2000. do 2006.

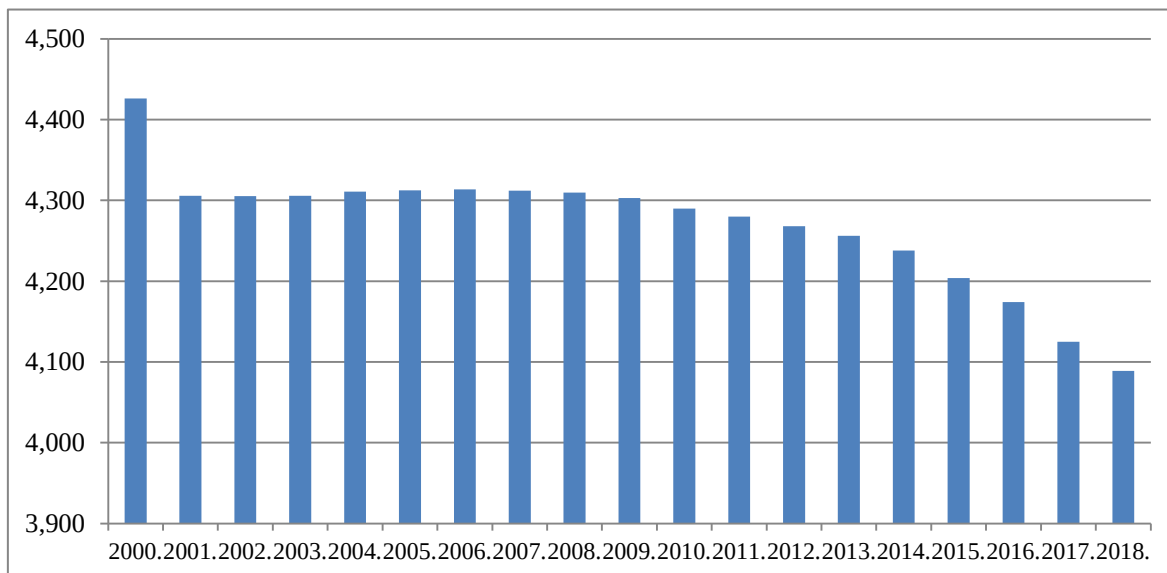
Grafikon 5. Stopa nezaposlenosti i stopa zaposlenosti od 2000. do 2018. godine u Republici Hrvatskoj.

Izvor: Hrvatska narodna banka, obrada autorice.

²⁹ Hrvatska narodna banka, <https://www.hnb.hr/statistika/glavni-makroekonomski-indikatori> (pristupano: 11.06.2019.)

³⁰ ILO - International Labour Organisation

Zaključak o kretanju zaposlenosti i nezaposlenosti valja prosuđivati na temelju demografskih podataka. S te strane, kretanje stanovništva u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2000. do 2018., prikazuje grafikon 6.

Napomena: Procjena stanovništva RH za 2000. temelji se na popisu iz 2001., a podaci za razdoblje od 2001. do 2017. zasnivaju se na popisu iz 2011. godine. Podaci za 2018. privremeni su.

Grafikon 6. Broj stanovnika (u mil.) u Republici Hrvatskoj.

Izvor: Hrvatska narodna banka, obrada autorice.

Prema podacima iz grafikona 6., vidljivo je da je u Hrvatskoj tijekom promatranih 18 godina, došlo do smanjenja broja stanovnika. Uzimajući negativni natalitet (veći broj umrlih u odnosu na broj rođenih), valja spomenuti i migracijski saldo.

U tablici 2. prikazan je saldo migracije stanovništva Republike Hrvatske. Negativan saldo zabilježen je za cijelo vrijeme od 2009. godine (-1.472) do 2017. godine (-31.799).

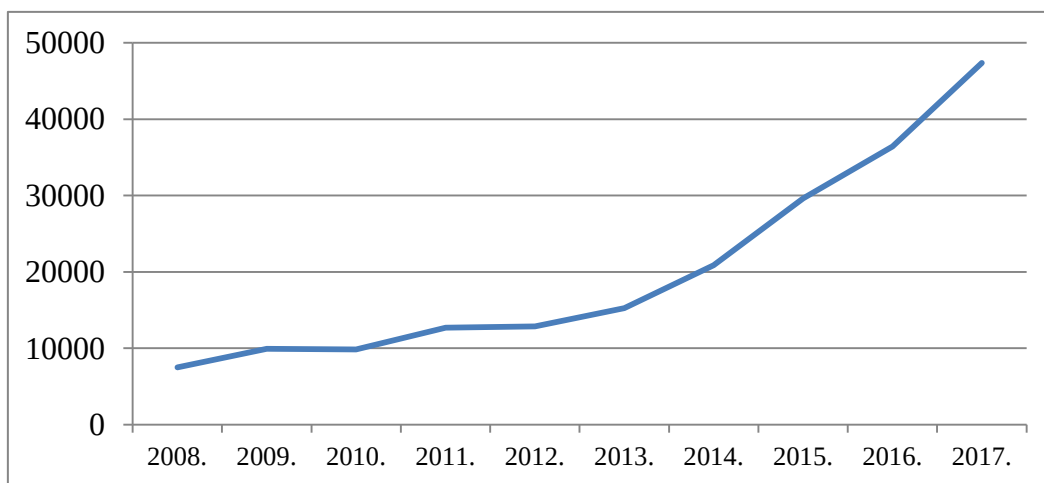
Tablica 2. Saldo migracije stanovništva Republike Hrvatske

Godina	Doseljeni iz inozemstva	Odseljeni u inozemstvo	Migracijski saldo
2008.	14 541	7 488	7 053
2009.	8 468	9 940	-1 472
2010.	4 985	9 860	-4 875
2011. ¹⁾	8 534	12 699	-4 165
2012. ¹⁾	8 959	12 877	-3 918
2013. ¹⁾	10 378	15 262	-4 884
2014. ¹⁾	10 638	20 858	-10 220
2015. ¹⁾	11 706	29 651	-17 945
2016. ¹⁾	13 985	36 436	-22 451
2017. ¹⁾	15 553	47 352	-31 799

Napomena: Radi usklađivanja s međunarodnim standardima i pravnom stečevinom Europske unije podaci statistike vanjske migracije od 2011. obrađuju se prema novoj metodologiji.

Izvor: Državni zavod za statistiku (2018.) Migracija stanovništva Republike Hrvatske u 2017. , preuzeto: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2018/07-01-02_01_2018.htm (pristupano: 12.07.2019.)

Grafikon 7., prikazuje broj odseljenih osoba iz Republike Hrvatske i vidljivo je da emigracija iz Hrvatske nezaustavljivo raste počevši od svjetske financijske krize 2008. godine.

Grafikon 7. Odseljeni u inozemstvo

Izvor: Tablica 2.

Uvidom u demografsku sliku i emigracijska kretanja stanovništva, nameće se pitanje: je li statistička stopa nezaposlenosti rezultat rasta i zapošljavanja na području Republike Hrvatske, ili su podaci o smanjenoj stopi nezaposlenosti pod utjecajem odljeva radno sposobnog stanovništva te smanjenog broja radno sposobnog stanovništva u evidenciji Hrvatskog zavoda za zapošljavanje.

Da bi se moglo razumjeti što podrazumijeva nezaposlenost i na koji način se prikupljaju podaci o nezaposlenosti, potrebno je objasniti postupak i metodologiju.

2.2.1. Pojmovno određenje nezaposlenosti

Nezaposlenom osobom smatra se osoba koja je prijavljena Hrvatskom zavodu za zapošljavanje. Evidencija o takvoj osobi počinje se voditi na dan prijavljivanja, a prestaje se voditi kad se osoba zaposli³¹, odjavi, izbriše iz evidencije (na temelju zakonskih propisa) i u slučaju smrti.

Nezaposlenom osobom, prema zakonu³² smatra se osoba sposobna ili djelomično sposobna za rad koja je evidentirana u Hrvatskom zavodu za zapošljavanje kao nezaposlena osoba u dobi od 15 do 65 godina i nije u radnom odnosu, te ako:

- ne ostvari mjesečni primitak od pružanja usluga prema posebnim propisima ili ne ostvari mjesečni primitak, odnosno drugi dohodak prema propisima o porezu na dohodak s obzirom na podatak o uplaćenim doprinosima za obvezna osiguranja dobivenim od Središnjeg registra osiguranika koji je veći od prosječne isplaćene novčane naknade u prethodnoj kalendarskoj godini,
- nema registrirano trgovačko društvo ili drugu pravnu osobu, odnosno nema više od 25% udjela u trgovačkom društvu ili drugoj pravnoj osobi,
- nije član ili upravitelj zadruge,
- nije predsjednik, član uprave ili izvršni direktor trgovačkog društva,
- nema registrirani obrt, slobodno zanimanje ili djelatnost poljoprivrede i šumarstva,
- ne obavlja domaću radinost ili sporedno zanimanje prema posebnom propisu,
- nije osigurana kao poljoprivrednik prema propisima o mirovinskom osiguranju,
- nije zaposlena prema posebnim propisima,

³¹ Zaposleni s evidencije na temelju radnog odnosa i drugih poslovnih aktivnosti, obuhvaćaju broj osoba koje su tijekom izvještajnog mjeseca zasnovale radni odnos na temelju ugovora o radu ili su ostvarile druge poslovne aktivnosti u vezi sa zapošljavanjem (registriranje trgovačkog društva, obrta, prijava na poljoprivredno osiguranje, zapošljavanje po posebnim propisima i sl.), a bile su u evidenciji Hrvatskog zavoda za zapošljavanje.

³² Zakon o tržištu rada, Narodne novine, br. 118/18., (prestali su važiti dosadašnji Zakon o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti Narodne novine, br. 16/17. i 118/18. kao i Zakon o poticanju zapošljavanja, Narodne novine, br. 57/12., 120/12., 16/17. i 118/18.) Zakonom o tržištu rada uređuje se tržište rada kroz posredovanje pri zapošljavanju, profesionalno usmjeravanje, obrazovanje u cilju povećanja zapošljivosti radne snage, osiguranje za slučaj nezaposlenosti, mjere aktivne politike zapošljavanja, ostale aktivnosti u cilju poticanja prostorne i profesionalne pokretljivosti radne snage, novog zapošljavanja i samozapošljavanja, zapošljavanje na privremenim odnosno povremenim poslovima u poljoprivredi te ustroj, upravljanje i obavljanje djelatnosti Hrvatskog zavoda za zapošljavanje.

- nije korisnik mirovine, osim korisnika mirovine koji ostvari pravo na invalidsku mirovinu zbog profesionalne nesposobnosti za rad odnosno korisnika mirovine koji ostvari pravo na invalidsku mirovinu zbog djelomičnog gubitka radne sposobnosti i korisnika obiteljske mirovine kojemu se ta mirovina ne isplaćuje,
- ne ispunjava uvjete za starosnu mirovinu,
- nije osigurana na produženo mirovinsko osiguranje na temelju ugovora o radu na određeno vrijeme za stalne sezonske poslove,
- nema utvrđenu privremenu nezapošljivost od strane centra za profesionalnu rehabilitaciju,
- nije redoviti učenik ili student ili
- aktivno traži posao i raspoloživa je za rad.

Novoprijavljeni radi zaposlenja su osobe koje su se prijavile Hrvatskom zavodu za zapošljavanje kao nezaposlene osobe u određenom razdoblju. To mogu biti osobe koje su neposredno prije prijavljivanja završile redovito školovanje i traže prvo zaposlenje, osobe koje su prethodno radile i dolaze izravno iz radnog odnosa ili nekog drugog oblika aktivnosti, ali i osobe koje traže zaposlenje nakon neaktivnosti koja je trajala duže od tri mjeseca (uključuje i domaćice, osobe na dragovoljnom odsluženju vojnog roka, osobe koje su bile uključene u obrazovanje po mjerama aktivne politike zapošljavanja te korisnici roditeljskih i roditeljskih potpora).

Zavod prestaje u evidenciji voditi osobu kao nezaposlenu, ako osoba ispuni pretpostavke propisane čl. 17. Zakona o tržištu rada, odnosno ako:

- zasnuje radni odnos,
- ostvari mjesečni primitak od pružanja usluga prema posebnim propisima ili ostvari mjesečni primitak, odnosno drugi dohodak prema propisima o porezu na dohodak s obzirom na podatke o uplaćenim doprinosima za obvezna osiguranja dobivenim od Središnjeg registra osiguranika, a koji je veći od prosječne isplaćene novčane naknade u prethodnoj kalendarskoj godini,
- obavlja posao bez potvrde, ugovora odnosno rješenja na temelju kojeg radi,
- registrira trgovačko društvo ili drugu pravnu osobu, odnosno stekne više od 25 % udjela u trgovačkom društvu ili drugoj pravnoj osobi,
- postane član zadruge ili upravitelj zadruga,

- postane predsjednik uprave, član uprave, izvršni direktor trgovačkog društva ili likvidator,
- registrira obrt, slobodno zanimanje ili djelatnost poljoprivrede i šumarstva,
- obavlja domaću radinost ili sporedno zanimanje prema posebnom propisu,
- postane poljoprivredni osiguranik po propisima o mirovinskom osiguranju,
- zaposli se prema posebnim propisima,
- ispunji uvjete za starosnu mirovinu, ostvari prijevremenu starosnu mirovinu, ostvari starosnu mirovinu za dugogodišnjeg osiguranika, ostvari obiteljsku mirovinu koja joj se isplaćuje ili ostvari invalidsku mirovinu zbog opće nesposobnosti za rad odnosno invalidsku mirovinu zbog potpunog gubitka radne sposobnosti,
- uključi se u program socijalnog uključivanja na temelju nalaza i mišljenja centra za profesionalnu rehabilitaciju o privremenoj nezapošljivosti,
- obavlja stručno osposobljavanje za rad bez zasnivanja radnog odnosa prema posebnim propisima,
- ima utvrđenu opću nesposobnost za rad odnosno potpuni gubitak radne sposobnosti prema propisima o mirovinskom osiguranju,
- obavlja stručno osposobljavanje za rad bez zasnivanja radnog odnosa,
- ostvari prava na rodiljnu, roditeljsku, posvojiteljsku ili skrbničku poštedu od rada odnosno rodiljnu, roditeljsku posvojiteljsku ili skrbničku brigu o novorođenom djetetu po posebnom propisu,
- postane redoviti učenik ili student,
- nastupi na dragovoljno vojno osposobljavanje ili se uključi u program obrazovanja odraslih za zanimanje policajac,
- bude pritvorena ili joj bude određen istražni zatvor,
- nastupi na izdržavanje kazne zatvora,
- navrši 65 godina života,
- odbije se uključiti u obrazovanje i osposobljavanje ili bez opravdanog razloga prekine, odnosno ne završi obrazovanje koje je sukladno njezinim procijenjenim psihofizičkim mogućnostima organizirao odnosno troškove snosi Zavod radi povećanja njezine mogućnosti zapošljavanja,
- ne ispunjava uvjete o aktivnom traženju posla i raspoloživosti za rad te ne obavlja aktivnosti u dinamici utvrđenoj u profesionalnom planu,

- postane osiguranik produženog mirovinskog osiguranja na temelju ugovora o radu na određeno vrijeme za stalne sezonske poslove,
- odjavi se s evidencije,
- u potpisanoj izjavi iz članka 10. stavka 2. Zakona navede neistinite podatke,
- ne prihvati ponuđena zaposlenja u okviru stečene stručne spreme i radnog iskustva do utvrđivanja profesionalnog plana iz članka 24. Zakona, a nakon toga ponuđena zaposlenja iz utvrđenog profesionalnog plana i sporazuma za uključivanje na tržište rada ili ako svojim postupanjem uzrokuje odbijanje zaposlenja od strane poslodavca, osim ako odbije zaposlenje zbog razloga što poslodavac redovito ne ispunjava obveze prema radnicima.

Uz Zakon o tržištu rada, od 2019. godine na snazi su:³³

- Pravilnik o načinu obavljanja djelatnosti u vezi sa zapošljavanjem odnosno poslovima posredovanja za povremeni rad redovitih učenika te sadržaju, načinu i rokovima dostavljanja podataka o obavljanju djelatnosti u vezi sa zapošljavanjem;
- Pravilnik o provedbi aktivnosti radi utvrđivanja profesionalnog plana traženja posla odnosno sporazuma za uključivanje na tržište rada;
- Pravilnik što se smatra odgovarajućim smještajem za nezaposlenu osobu koja se nalazi u evidenciji Hrvatskog zavoda za zapošljavanje;
- Pravilnik o načinu prijavljivanja i vođenja evidencija za nezaposlene osobe, ostale tražitelje zaposlenja i druge osobe koje koriste usluge Hrvatskog zavoda za zapošljavanje;
- Pravilnik o uvjetima i načinu isplate novčane naknade nezaposlenoj osobi koja se nalazi u evidenciji Hrvatskog zavoda za zapošljavanje;
- Pravilnik o uvjetima za korištenje prava i visini novčane naknade za jednokratnu novčanu pomoć te na naknadu putnih i selidbenih troškova za sebe, bračnog druga odnosno izvanbračnog druga i djecu od mjesta prebivališta ili boravišta do mjesta zaposlenja;
- Pravilnik o sadržaju i obliku ugovora o sezonskom radu u poljoprivredi.

Za vrijeme trajanja nezaposlenosti, nezaposlena osoba, pod određenim uvjetima, ostvaruje prava kao što su:

³³ Ministar rada i mirovinskog sustava ima obvezu donesti gore navedene podzakonske akte.

- novčana naknada na temelju osiguranja za slučaj nezaposlenosti,
- mirovinsko osiguranje na temelju osiguranja za slučaj nezaposlenosti,
- novčana pomoć i naknada troškova prijevoza za vrijeme obrazovanja i osposobljavanja na radnom mjestu,
- jednokratna novčana pomoć i naknada putnih i selidbenih troškova,
- novčana pomoć osobe uključene na stručno osposobljavanje za rad bez zasnivanja radnog odnosa i
- novčana pomoć osobe osigurane na produženo mirovinsko osiguranje na temelju ugovora o radu na određeno vrijeme za stalne sezonske poslove.

Uzimajući u obzir da su nezaposlene osobe isključene iz gospodarskih tokova, to podrazumijeva njihov izostanak iz proizvodnje i prihoda. Ipak, u određenim situacijama nezaposlenost je svjestan izbor pojedinca. U nastavku su ponuđena gledišta o nezaposlenosti s teorijskog te psihološkog stajališta.

2.2.2. Vrste nezaposlenosti

*„Nezaposlenost se do devetnaestog stoljeća promatrala isključivo kroz njezinu posljedicu - siromaštvo i bijedu.“*³⁴ Početkom XX. stoljeća nezaposlenost, jednako kao i inflacija, shvaća se kao opći problem kojim je potrebno upravljati.

U današnje vrijeme, nezaposlenost može biti otvorena i prikrivena. U literaturi pronalazimo različite podjele i vrste nezaposlenosti. Primjerice, Layard, Nickell i Jackman prepoznaju četiri najvažnije vrste otvorene nezaposlenosti *„frikcijska ili normalna, sezonska, tehnološka i ciklična, dok prikrivena nezaposlenost proizlazi iz nedovoljnog iskorištavanja radne snage.“*³⁵ Burgess navodi da *„tradicionalna podjela tipova nezaposlenosti prema njihovim uzrocima najčešće razlikuje normalnu, strukturalnu i cikličku nezaposlenost.“*³⁶

Prema opisu, normalna nezaposlenost je sezonska i frikcionalna.

³⁴ Jakovljević, D. (2002.) Osnovni oblici nezaposlenosti, Zbornik radova XII. ljetne psihologijske škole, Silba, <http://mjesecc.ffzg.hr/nezaposlenost/sadrzaj.html> (pristupano: 20.06.2019.)

³⁵ Layard, R., Nickell, S., Jackman, R. (1991) op.cit., str. 56.

³⁶ Burgess, P. L. (1994). Unemployment. In World Book Illustrated Information Finder (CD-ROM Encyclopedia). Chicago, US: World Book., prema: Jakovljević, D. (2002.) op.cit., <http://mjesecc.ffzg.hr/nezaposlenost/sadrzaj.html> (pristupano: 20.06.2019.)

Sezonska nezaposlenost nastaje zbog sezonskih promjena intenziteta neke aktivnosti (poljoprivreda, turizam, građevinarstvo), a uzrokovano snažnim varijacijama gospodarskog procesa u određenim djelatnostima ili ovisno o klimatskim, tradicionalnim ili institucionalnim uvjetima, ukoliko se razdoblja zatišja ne mogu premostiti proizvodnjom za zalihe ili preraspodjelom radnog vremena.

Frakcionalna nezaposlenost nastaje zbog promjena radnih mjesta ili prekida rada zbog preseljenja poduzeća, kratkotrajne nestašice sirovina te neprestanog kretanja ljudi između područja i zaposlenja ili kroz različite stadije životnog ciklusa, ili je to prijelaz s jednog radnog mjesta na drugo koje zahtijevaju određeno vremensko razdoblje izvan rada (npr. vrijeme traženja). Obično je takva nezaposlenost kratkotrajna.

Strukturalna nezaposlenost podrazumijeva nepodudarnost između ponude i potražnje za radnicima u pogledu zanimanja, kvalifikacija ili regionalnog rasporeda. Nepodudarnosti se mogu javiti zbog toga što potražnja za jednom vrstom rada raste dok se potražnja za drugom vrstom rada smanjuje u uvjetima u kojima se ponude rada ne mogu brzo prilagođivati.

Ciklička nezaposlenost nastaje zbog kolebanja u gospodarstvu (recesija, depresija, gubitak izvoznih tržišta).³⁷ Ciklička nezaposlenost se još naziva i *konjunktturnom*³⁸, a posljedica je općeg nedostatka potražnje na tržištu roba i implicitno na tržištu rada. Ona se javlja kad je sveukupna potražnja za radom niska. Dok se smanjuju potrošnja i proizvodnja, nezaposlenost se povećava. Ciklička nezaposlenost je srednjoročna pojava i najčešće najavljuje novu ekspanziju gospodarstva. Ukoliko se, pak, radi o dugoročnom niskom gospodarskom rastu, takav se tip nezaposlenosti naziva stagnacijska nezaposlenost.

Uz tradicionalnu podjelu na normalnu, strukturalnu i konjunktturnu nezaposlenost, valja tehnološke i „nove“ strukturalne nezaposlenosti.³⁹ „Nova“ strukturalna nezaposlenost nastaje kada su kapitalni fondovi nekog gospodarstva nedovoljni da bi zaposlili svu raspoloživu radnu snagu. Takva strukturalna nezaposlenost tipična je za zemlje u razvoju, ali se privremeno može pojaviti i u razvijenim zemljama. Tehnološku nezaposlenost

³⁷ Enciklopedija, <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=43668> (pristupano: 04.07.2019.)

³⁸ Mrnjavac, Ž. (1996) Mjerenje nezaposlenosti. Split: Ekonomski fakultet. prema: Jakovljević, D. (2002.) op.cit., <http://mjesec.ffzg.hr/nezaposlenost/sadrzaj.html> (pristupano: 20.06.2019.)

³⁹ Mrnjavac, Ž. (1997). Alternativni pokazatelji nezaposlenosti, Ekonomska misao i praksa, DBK. 4(1), 71-91.

uvjetuju tehnološke promjene s kojima se mijenja obujam i struktura potražnje za radnom snagom u određenim zanimanjima, lokacijama, cijenama i slično. Tehnološka nezaposlenost je dio strukturalne nezaposlenosti, s obrazloženjem da tehnološki razvoj predstavlja važan pokretač strukturalnih promjena. Različit razvoj produktivnosti ili različite promjene u potražnji koje su posljedica inovacije proizvoda, izazivaju promjene u mogućnostima zapošljavanja u različitim sektorima i potrebu prilagodbe novim uvjetima. Ako prilagodbu nije moguće odmah i u potpunosti ostvariti, nastaje tehnološki uzrokovana strukturalna nezaposlenost.⁴⁰

Ove varijable može se detektirati u gospodarskim kretanjima i analizama. No i dalje ostaje faktor čovjek koji autonomno donosi odluku hoće li raditi, gdje će raditi i koliko će raditi te za koju cijenu rada će raditi, a sukladno najvećoj dobrobiti koju ostvaruje putem rada. Stoga valja razlikovati nedobrovoljnu i dobrovoljnu nezaposlenost.⁴¹ Postoje osobe koje se prema definiciji radne snage trenutno nalaze izvan tržišta rada, ali bi pri povoljnijoj konjunktornoj situaciji, ili pri izmijenjenim strukturalnim uvjetima, aktualizirale ponudu svog rada. To je tiha rezerva ili su to obeshrabreni radnici, i ovom slučaju to je prikrivena nezaposlenost.

Grupa autora u Zborniku radova XII. ljetne psihološke škole iz 2002. godine, daje doprinos sagledavanju nezaposlenosti sa psihološkog stajališta te obrađuju pitanja kao što su:⁴²

- Određenje i razmjeri nezaposlenosti;
- Uzroci nezaposlenosti;
- Psihološke i socijalne posljedice nezaposlenosti;
- Suočavanje pojedinca s nezaposlenošću;
- Suzbijanje nezaposlenosti.

U tekstu navedenog Zbornika radova stoji da je potrebno razlikovati ljude koji stvarno ne cijene zaposlenost od onih koji je cijene, ali su obeshrabreni u traženju posla. „*Prvu grupu*

⁴⁰ Jakovljević, D. (2002.) op.cit., <http://mjesecc.ffzg.hr/nezaposlenost/sadrzaj.html> (pristupano: 20.06.2019.)

⁴¹ Primjerice, osobe koje su odbile ponuđeni posao možemo nazvati dobrovoljno nezaposlenima jer su odabrale daljnje traženje posla nadajući se boljim uvjetima, ali su mnoge od tih osoba neželjeno izgubile prethodni posao te su protiv svoje volje u situaciji da traže odgovarajući posao. Također, osobe koje su dobrovoljno napustile prethodni posao možemo nazvati dobrovoljno nezaposlenima, no ako su ga napustile očekujući da će u kratkom roku pronaći drugi posao, a uvjeti tržišta rada onemogućuju pronalazak novog zaposlenja tijekom dužeg razdoblja, takva produljena nezaposlenost sigurno nije dobrovoljna.

⁴² Grupa autora (2002.) Psihološki aspekti nezaposlenosti. Zbornik radova XII. ljetne psihologijske škole, Silba, <http://mjesecc.ffzg.hr/nezaposlenost/sadrzaj.html> (pristupano: 20.06.2019.)

*čine visokoobrazovani nezaposleni mladi ljudi iz više klase i najvišeg stratuma srednje klase koji se osjećaju dobro u svojoj nezaposlenosti (jer će im njihove društvene, kulturne i ekonomske prilike omogućiti skoro zaposlenje). Oni imaju alternativne radne vrijednosti i dobro se suočavaju sa svojom nezaposlenošću. Kod njih se ne primjećuje nikakva povezanost takvih alternativnih vrijednosti sa slabijom vjerojatnošću ostvarivanja buduće karijere što znači da oni uspijevaju pronaći stalno zaposlenje u skoroj budućnosti. Često su uključeni u društveno korisni rad i volontiranje. Drugu grupu čine skromno obrazovani nezaposleni mladi ljudi iz radničke klase ili najnižeg stratuma srednje klase, koji se dobro suočavaju sa svojom nezaposlenošću, ali bi voljeli pronaći posao.*⁴³

2.2.3. Načini mjerenja nezaposlenosti

Prethodno su u točki rada 2.2.1. pojašnjeni kriteriji prikupljanja podataka o nezaposlenim osobama u evidenciji nezaposlenih u Republici Hrvatskoj. Spomenute evidencije su izvor statističkih podataka o nezaposlenosti i zapošljavanju. Statistički izvještaji su rezultat redovitih mjesečnih, tromjesečnih, polugodišnjih i godišnjih obrada podataka. Podaci o broju nezaposlenih osoba prikazuju se sa stanjem posljednjeg dana u mjesecu. Godišnji prosjek izračunan je kao aritmetička sredina mjesečnih stanja u danoj godini.

Podaci o nezaposlenosti dostupni su na službenim mrežnim stranicama Hrvatskog zavoda za zapošljavanje. Pretraživanje baze moguće je prema kriterijima:

- razdoblje,
- spol,
- dob,
- razina obrazovanja,
- radni staž,
- trajanje nezaposlenosti,
- prostorna jedinica – regija,
- općina – grad stanovanja,
- zanimanje – rod,
- zanimanje – skupine,
- status prije ulaska u evidenciju,

⁴³ Mortimer, J. T., Peterson, A. C. (1994). Youth Unemployment and Society. Cambridge: Cambridge University Press. prema: Nerkić, I. (2002.). Socijalne posljedice nezaposlenosti, Zbornik radova XII. Ljetne psihologijske škole, Silba, <http://mjesec.ffzg.hr/nezaposlenost/sadrzaj.html> (pristupano: 20.06.2019.)

- djelatnost prethodnog zaposlenja,⁴⁴
- osobe s invaliditetom i
- hrvatski branitelji.

Na slici 3. prikazano je sučelje mrežne stranice HZZ-a „Statistika tržišta rada – otvoreni podaci“ i pregled stanja na tržištu rada u Republici Hrvatskoj. Prikazan je ukupni broj zaposlenih osoba iz evidencije, ukupan broj prijavljenih slobodnih radnih mjesta, ukupni broj korisnika mjera aktivne politike zapošljavanja, broj nezaposlenih osoba u evidenciji i trenutni broj objavljenih slobodnih radnih mjesta.

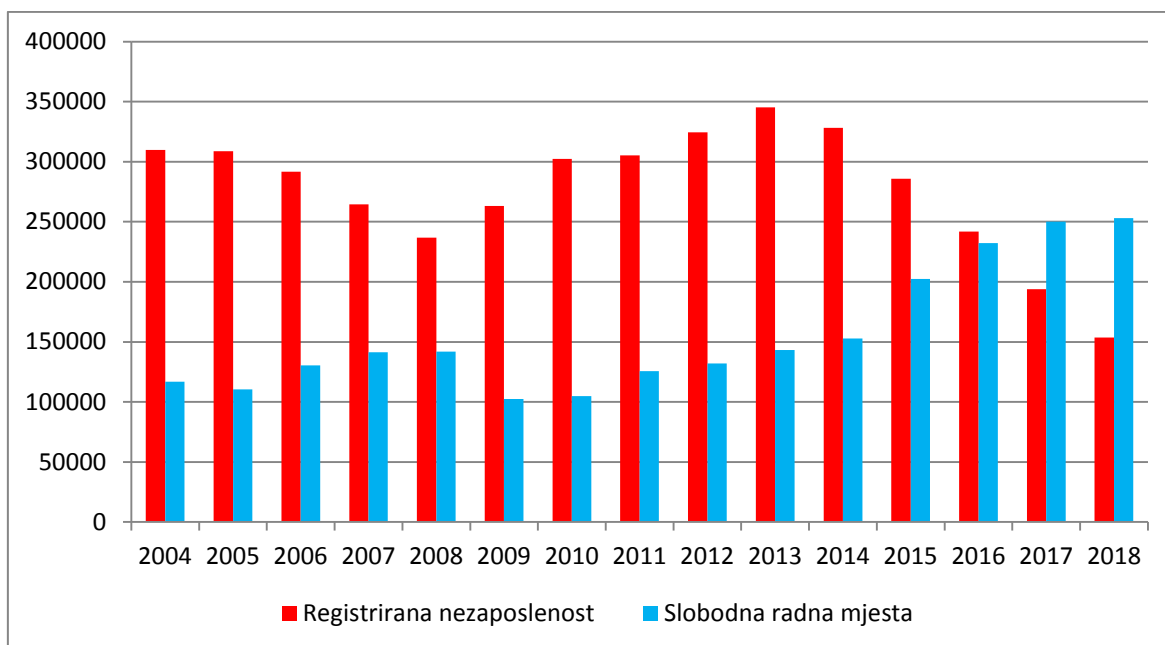

Slika 3. Statistika tržišta rada – otvoreni podaci, Hrvatski zavod za zapošljavanje.

Izvor: HZZ, <http://www.hzz.hr/statistika/> (pristupano: 09.07.2019.)

Podaci prikazani na grafikonu 8. pokazuju kretanje broja nezaposlenih osoba u evidenciji i kretanje broja objavljenih slobodnih radnih mjesta od 2004. do 2018. Prema podacima o registriranoj nezaposlenosti i broju slobodnih radnih mjesta, može se vidjeti da je broj nezaposlenih osoba u evidenciji smanjen tijekom promatranih godina, te je došlo i do povećanja broja radnih mjesta (prosječno na području Republike Hrvatske). Iznenadujuće visoka potražnja za radnicima upućuje na pogrešan zaključak pune zaposlenosti.

⁴⁴ NKD 2002 – Nacionalna klasifikacija djelatnosti 2002 u primjeni je do 2009. g. i NKD 2007 – Nacionalna klasifikacija djelatnosti 2007 u primjeni je nakon 2009. g.

Grafikon 8. Kretanje prosječne nezaposlenosti i prosječne ponude slobodnih radnih mjesta u Republici Hrvatskoj od 2004. do 2018. godine.

Izvor: HZZ statistika, prilog rada, obrada autorice.

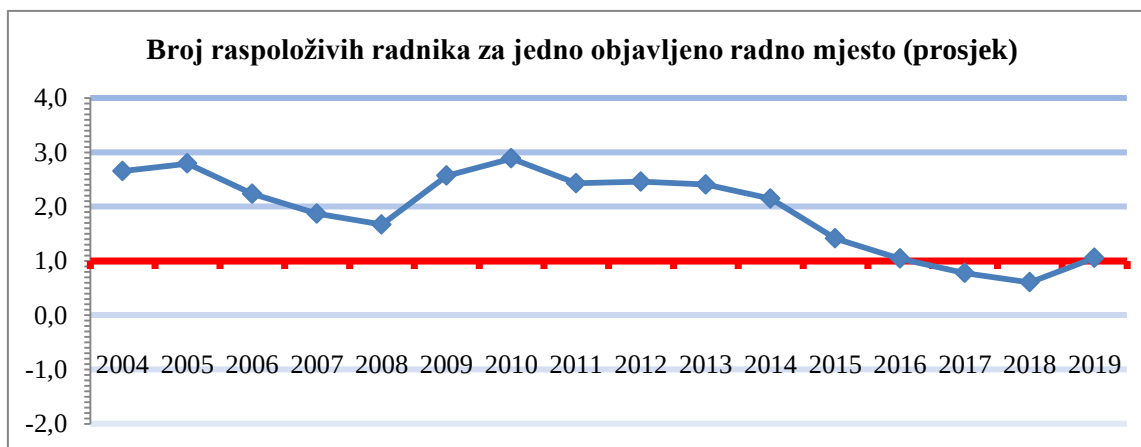
Može se ispitati (teoretski), koliko je radnika prosječno raspoloživo za jedno objavljeno radno mjesto. Za eksperimentalni izračun, korišteni su podaci Hrvatskog zavoda za zapošljavanje o registriranoj nezaposlenosti i slobodnim radnim mjestima (izvor podataka u prilogu rada). Rezultati su prikazani u tablici 3., uz napomenu da izračunati prosjek nije koristan za donošenje zaključka, jer nisu uzeti u obzir elementi: raznolikost radnih mjesta, domicil nezaposlenih i sjedište poslodavca te zahtijevana stručna sprema.

Tablica 3. Registrirana nezaposlenost i slobodna radna mjesta te prosječan broj raspoloživih radnika po jednom objavljenom radnom mjestu od 2004. do 2019. godine.

godina	Registrirana nezaposlenost (RH)	Slobodna radna mjesta (RH)	Broj raspoloživih radnika za jedno objavljeno radno mjesto (RH) - prosjek
2004	309875	116744	2,7
2005	308739	110569	2,8
2006	291616	130517	2,2
2007	264446	141487	1,9
2008	236741	141794	1,7
2009	263174	102427	2,6
2010	302425	104739	2,9
2011	305333	125578	2,4
2012	324323	131927	2,5
2013	345112	143340	2,4
2014	328187	152869	2,1
2015	285906	202468	1,4
2016	241860	232254	1,0
2017	193967	250216	0,8
2018	153542	253116	0,6
2019	136790	129346	1,1

Izvor: Hrvatski zavod za zapošljavanje (prilog rada), obrada autorice.

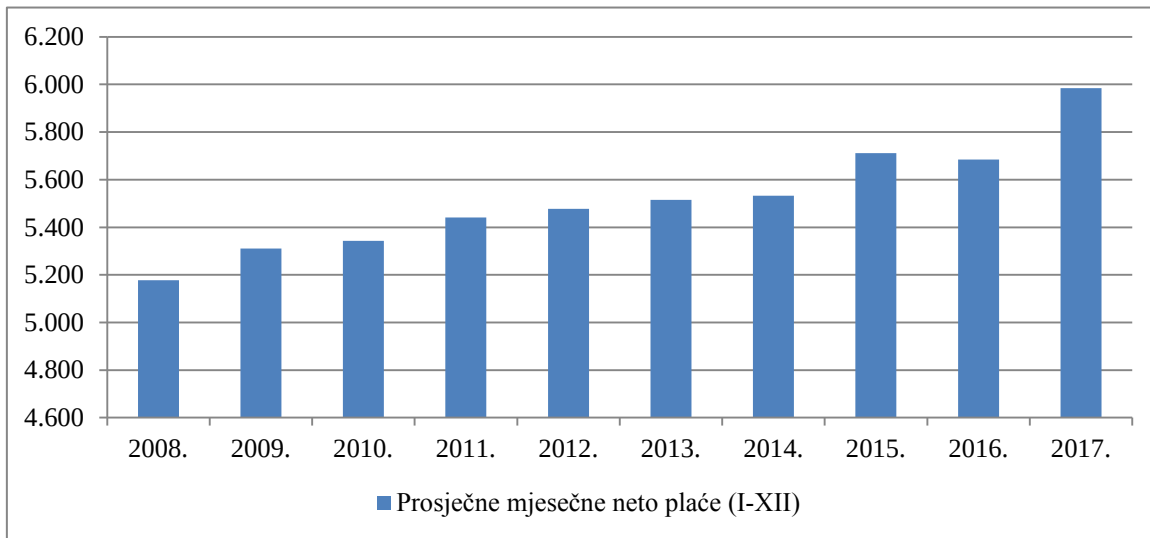
Ukoliko grafički prikazemo dobivene rezultate o prosječno raspoloživim radnicima za popunjavanje jednog radnog mjesta, dobivamo da je u Republici Hrvatskoj deficit radne snage prisutan (grafikon 9.).

Grafikon 9. Broj raspoloživih slobodnih radnika na jedno objavljeno radno mjesto u Republici Hrvatskoj

Izvor: Hrvatski zavod za zapošljavanje (izvor u prilogu rada), obrada autorice.

Prethodno je rečeno da nezaposlenost može biti nedobrovoljna i dobrovoljna. Ukoliko se uzme u obzir prosječna neto primanja u Republici Hrvatskoj, u promatranom razdoblju neto plaća se kretala od 5.178,00 HRK (2008.) do 5.985,00 HRK (2017.) (grafikon 10.).

Grafikon 10. Kretanje prosječne neto isplaćene plaće u Republici Hrvatskoj od 2008. do 2017. godine.

Izvor: Statistički ljetopis Republike Hrvatske (2018.), obrada autorice.

Iako je zabilježen porast prosječnih neto plaća u Republici Hrvatskoj u promatranom razdoblju, Hrvatska je i dalje na niskoj poziciji s plaćama u odnosu na druge zemlje članice Europske unije.

Nezaposlenost, uz visoku stopu emigracije radno sposobnog stanovništva, te visokom stopom rizika od siromaštva (20% u Republici Hrvatskoj⁴⁵), kreira višeslojni problem.

Sada se različitim poticajnim i/ili restriktivnim mjerama nastoji aktivirati dugotrajno nezaposlene osobe, korisnike socijalnih potpora, NEET⁴⁶ populaciju te kroz zapošljavanje umirovljenika. Ipak, može se istaknuti da će do promjena doći tek kada se standard građana u Republici Hrvatskoj poveća, odnosno kada hrvatske neto plaće budu bliže onima koje se isplaćuju u državama članicama Europske unije.

⁴⁵ Državni zavod za statistiku (2018.) Pokazatelji siromaštva i socijalne isključenosti u 2017., https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2018/14-01-01_01_2018.htm (pristupano: 20.06.2019.)

⁴⁶ Mladi od 18 do 24 godine starosti koji nisu zaposleni, ne obrazuju se niti se usavršavaju: NEET (engl. Not in Employment, Education or Training)

2.2.4. Učinci i posljedice nezaposlenosti

Reakcija na nezaposlenost može ovisiti o tome što ona znači onima koji je proživljavaju i o njenim percipiranim uzrocima. Primjerice, ako nezaposlena osoba svoju nezaposlenost tumači vanjskim faktorima, npr. manjak angažmana od strane vlade da se smanji nezaposlenost, osoba može razviti ljutnju i bijes pa i agresivno ponašanje. Za razliku od njih, osobe koje vjeruju da je njihova nezaposlenost i siromaštvo posljedica vlastitih propusta i nedostataka, manje je vjerojatno da će reagirati kriminalnim ponašanjem.⁴⁷

U istraživanju Barona i Hartnagela⁴⁸ utvrđeno je da dugoročna nezaposlenost smanjuje percepciju jednakih šansi i dovodi do toga da mladi ljudi okrivljuju vladu, privatnu industriju i ekonomiju kao odgovorne za svoje stanje. Kombinacija ovih uvjeta i percepcija navodi mlade ljude na pomisao da će biti ekonomski uspješniji ukoliko pristupe ilegalnom tržištu rada (npr. raspačavanje droge), ali i na nasilno iskazivanje očaja i frustracije.

Nezaposlenost je fenomen koji ne pogađa samo nezaposlenog pojedinca. Ona pogađa i obitelj nezaposlenog, ali i širu društvenu zajednicu. Upravo zbog toga, u istraživanjima i literaturi ne govori se često o psihološkim i socijalnim posljedicama kao o zasebnim kategorijama, već su one obuhvaćene jednim zajedničkim pojmom psihosocijalnih posljedica nezaposlenosti.⁴⁹

Valja spomenuti i socijalnu isključenost⁵⁰. Socijalna isključenost je višedimenzionalni pojam koji povezuje materijalne i nematerijalne aspekte životnoga standarda. Biti isključen

⁴⁷ Baron, S. W., Hartnagel, T. F. (1997). Attributions, affect, and crime: Street youths' reactions to unemployment, *Criminology*, 35(7), 409-434.

⁴⁸ Isto, str. 409-434.

⁴⁹ Nerkić, I. (2002.) Socijalne posljedice nezaposlenosti, Zbornik radova XII. Ljetne psihologijske škole, Silba, <http://mjesec.ffzg.hr/nezaposlenost/sadrzaj.html> (pristupano: 20.06.2019.)

⁵⁰ Sam termin socijalne isključenosti, odnosno „isključeni“ (franc. *les exclus*) pripisuje se Renéu Lenoiru, državnom tajniku za socijalna pitanja u francuskoj vladi. Lenoir je među isključene ubrojio tri kategorije: mentalno retardirane, fizički neprilagođene (osobe s invaliditetom) te društveno neprilagođene (ovisnike, delinkvente, zlostavljane djecu, alkoholičare, duševne bolesnike, nezaposlene, ljude sklone samoubojstvu, marginalne i asocijalne osobe). Razvijene industrijske zemlje ušle su tijekom 1970-ih u recesijsko razdoblje (porast nezaposlenosti, nejednakosti, siromaštva, socijalne ovisnosti, socijalnih problema). Upravo je pojam socijalne isključenosti trebao upozoriti na nove socijalne probleme koji su se tada pojavili te na povezanost između različitih procesa u društvu (ekonomskih, socijalnih, političkih i dr.). Potkraj 1980-ih pojam socijalne isključenosti počinju prihvaćati institucije Europske unije, koje su odigrale važnu ulogu u njegovu razvoju i širenju. U 1990-ima dolazi do snažnije integracije socijalne politike EU-a, što je utjecalo na oblikovanje zajedničke strategije u borbi protiv socijalne isključenosti, preuzeto: Enciklopedija, <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=56929> (pristupano 09.07.2019.)

ne znači samo biti bez prihoda ili materijalnih resursa već i imati reducirane i pokidane društvene veze, te podrazumijeva i gubitak subjektivno percipiranog mjesta u društvu.

Socijalna isključenost utječe na suženi i nepotpuni pristup pravima građanskog statusa. Socijalna isključenost je izravni rezultat dugotrajne nezaposlenosti, siromaštva i društvene izolacije. Za razliku od socijalne isključenosti, građani koji su socijalno uključeni lakše ostvaruju prava osiguranja zdravstvene zaštite, osnovnoga obrazovanja, materijalnoga standarda i sl. Socijalno su isključeni oni pojedinci koji nisu u mogućnosti sudjelovati u uobičajenim aktivnostima društva kojemu pripadaju, a zbog čimbenika koji su izvan njihove kontrole: nezaposlenost, siromaštvo, nedostatak osnovnih sposobnosti, invaliditet, diskriminacija i dr..

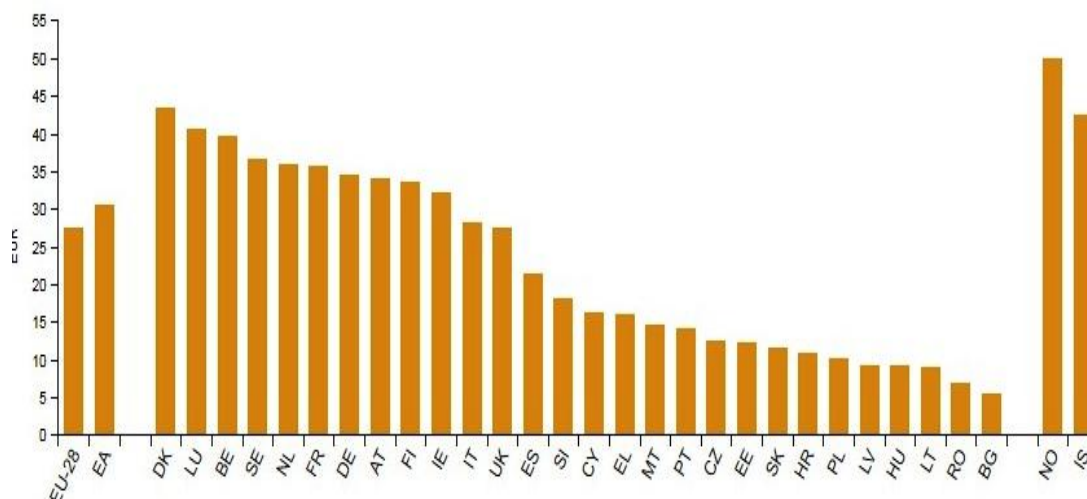
Također, valja razlikovati dobrovoljnu socijalnu isključenost od one koja je nastala dugotrajnim i nepovoljnim položajem pojedinca u društvu.

2.3. Porezni klin

U literaturi može se pronaći mnogo radova o poreznom klinu. Kontinuirana istraživanja poreznog klina provodi se od strane neovisnih organizacija regionalno i međunarodno i obuhvaća različite sustave poreza na dohodak, te uspoređuju porezna opterećenja rada. Porez na dohodak, zajedno s doprinosima za socijalno osiguranje dovodi do poreznog klina, odnosno razlike između neto plaće koju prima radnik i stvarnih troškova radne snage koje snosi poslodavac.

Prema poretku cijene satnice (ukupan trošak rada – Bruto 2 trošak⁵¹) u zemljama članicama EU i u Hrvatskoj, proizlazi da će poslodavca radnik u Hrvatskoj za sat rada koštati do 11 eura, dok će, primjerice u Njemačkoj poslodavac platiti sat rada radnika 34,6 eura, u Norveškoj i do 50 eura. (grafikon 11.)

⁵¹ Bruto 2 trošak uključuje sva davanja koja poslodavac ima prema zaposlenome i prema državi prilikom isplate plaće (uključuje poreze i doprinose na plaću i iz plaće te neto plaću isplaćenu radniku).

Grafikon 11. Procijenjeni ukupni troškovi rada po satu 2018. godine

Izvor: Eurostat, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Wages_and_labour_costs (pristupano 14.06.2019.)

Teorija upućuje da će porezni klin stvarati probleme u funkcioniranju tržišta rada i to upravo na način kako su to Dolenc i Vodopivec kazali u svom djelu: „što je porezni klin veći to je zaposlenost manja, odnosno potražnja na tržištu rada opada. Vrijedi i obrnuta situacija, zemlje koje imaju niže porezno opterećenje bilježe veću zaposlenost i veću potražnju za radnom snagom”⁵². Nadalje, visoki porezni klin najjače se očituje kod ljudi sa niskim primanjima, kada je razlika plaće i primanje za vrijeme nezaposlenosti malena, a budući su davanja državi visoka to demotivira posloprimca u traženju posla. Na taj način kreira se kontingent stanovništva koji preferira koristiti socijalne modele pomoći umjesto aktivnog zaposlenja.

2.3.1. Pojmovno određenje poreznog klina

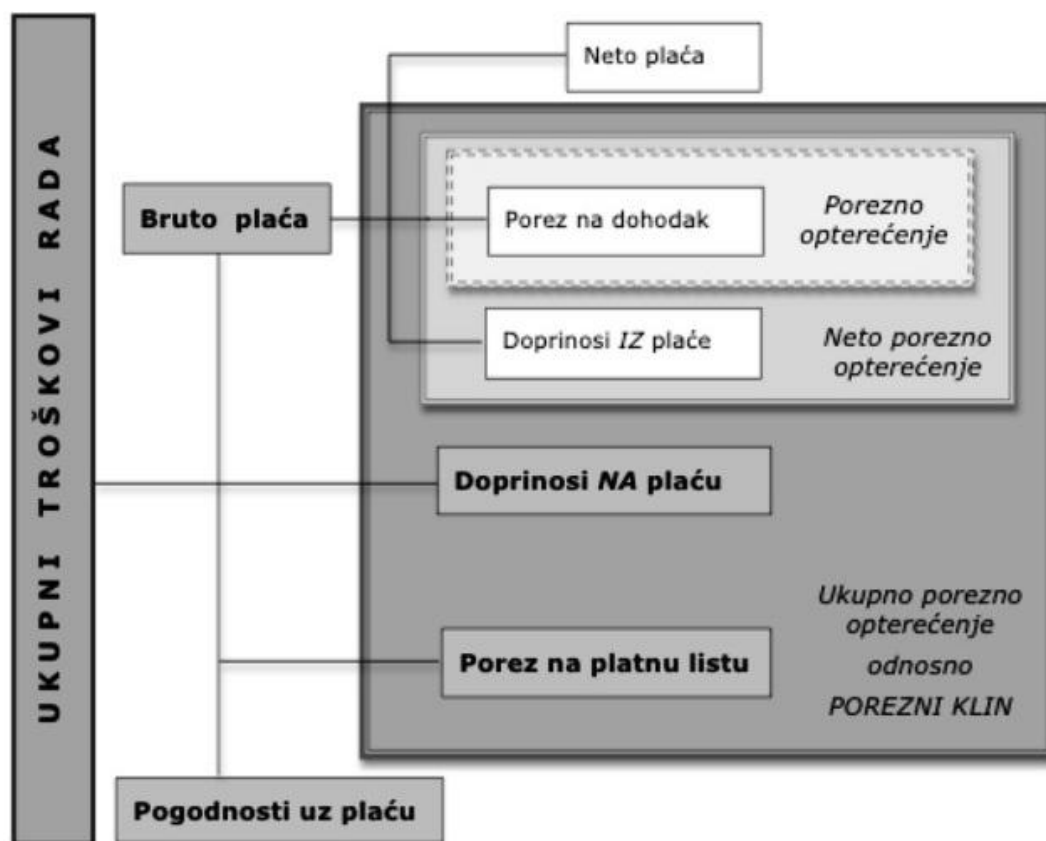
Porezni klin (engl. *Tax Wedge*) je, prema definiciji Instituta za javne financije, „zbog poreza nastala razlika između cijene koju plaćaju potrošači i cijene koju dobivaju proizvođači”⁵³, ili na tržištu rada, to je razlika između bruto troška rada za poslodavca i neto plaće koju prima posloprimac. Porezni klin izražava se u postotku (%).

⁵² Dolenc, P., Vodopivec, M., (2005.) Porezni klin u Sloveniji: međunarodna usporedba i preporuke za ekonomsku politiku, *Financijska teorija i praksa* 23 (3), str. 294. <https://hrcak.srce.hr/5679> (pristupano 09.07.2019.)

⁵³ Institut za javne financije, *Leksikon javnih financije*, <https://www.ijf.hr/hr/korisne-informacije/leksikon-javnih-financija/14/slovo/p/> (pristupano: 13.07.2019.)

Povećanjem poreznog klina u sklopu tržišta rada, povećava se ukupan trošak radne snage. Povećanjem ukupnog troška radne snage poslodavce se destimulira da zapošljavaju, a destimulacija zapošljavanja dovodi do povećanja nezaposlenosti ili rada na crno (porezna evazija). „Analizom učinka povećanja, odnosno smanjenja poreza i/ili doprinosa na funkcioniranje tržišta rada, moguće je odrediti koliki je zapravo utjecaj države na samu veličinu tog tržišta.“⁵⁴ Na slici 4. prikazana je shematska razdjela elemenata prilikom obračuna plaće, doprinosa i poreza, a čine ukupan trošak rada. Porezni klin obuhvaća:

- porez na dohodak,
- doprinose iz plaće,
- doprinos na plaću,
- porez na platnu listu.

Slika 4. Troškovi rada i opterećenje porezima i doprinosima

Izvor: Grdović Gnip, A., Tomić I. (2010.) Koliko duboko ruka države zadire u džep radnika? Hrvatska vs. Europska unija, Institut za javne financije, <http://www.ijf.hr/OP/2.pdf> (pristupano: 10.06.2019.)

Nakon svih odbitaka, dobije se iznos koji prima posloprimac, odnosno neto iznos.

⁵⁴ Grdović Gnip, A., Tomić I. (2010.) Koliko duboko ruka države zadire u džep radnika? Hrvatska vs. Europska unija, Institut za javne financije, <http://www.ijf.hr/OP/2.pdf> (pristupano: 10.06.2019.)

2.3.1. Načini izračuna poreznog klina

Za izračun poreznog klina koristi se jednadžba:

$$PK = \frac{(BRTR - NTP)}{BRTR} \quad (1)$$

Gdje je:

PK = porezni klin

BRTR = bruto troškovi rada

NTP = neto plaća

Kod izračuna razlikuju se dvije referentne osnovice:⁵⁵

1. Obračun prosječne bruto plaće sukladno metodologiji OECD-a⁵⁶, na koju se računa opterećenje porezom na dohodak, te doprinosima posloprimaca, odnosno doprinosima iz plaće prema postupku obračuna neto dohotka u Republici Hrvatskoj.
2. Ukupni troškovi radne snage za poslodavca koji se dobiva uvećanjem bruto plaće za doprinose na plaću. Porezni klin jesu sva porezna opterećenja: porez na dohodak, doprinos posloprimca i doprinos poslodavca, iskazano kao postotak.

Porezni klin može se izračunati za svaku isplaćenu plaću zasebno. Pri tome valja uzeti u obzir da su u poreznom pravu moguće i određene povlastice koje u istim uvjetima zapošljavanja rezultiraju različitim platnim listama, a sve sukladno pravima koje porezni obveznik u sustavu poreza na dohodak ostvaruje sukladno poreznoj kartici.

⁵⁵ Žgomba, B. (2015.), Analiza poreznog klina u Republici Hrvatskoj, diplomski rad, Sveučilište Jurje Dobrile u Puli, Fakultet ekonomije i turizma „Dr. Mijo Mirković“, Pula, str. 24. file:///C:/Users/PC/Downloads/zgomba_biljana_unipu_2015_diplo_sveuc.pdf (pristupano: 08.07.2019.)

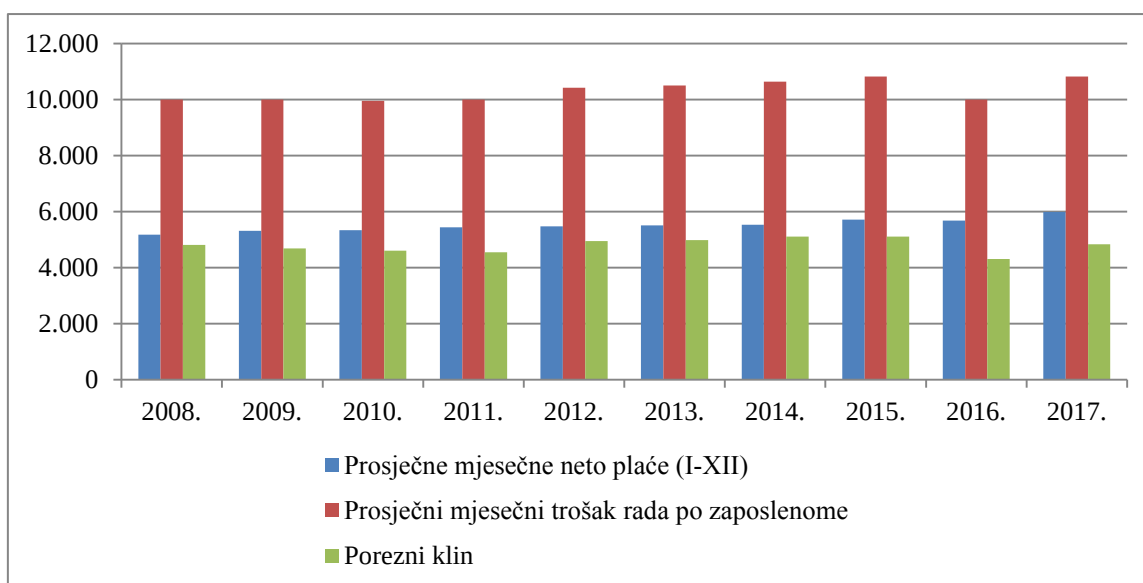
⁵⁶ Obračun prosječne bruto plaće sukladno metodologiji OECD-a: navedena metodologija prošla je razvojni put koji je ponajprije karakteriziralo uključivanje većeg broja tipova obitelji. Do 2003. godine metodologija se zasnivala samo na prosječnoj plaći prerađivačke industrije (sektor D), ali se od 2004. godine zbog smanjenja zaposlenosti u tom sektoru i porasta značaja ostalih djelatnosti u gospodarstvu OECD-a u metodu izračuna uključilo sektore od C do K prema nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti. Bitno je napomenuti da je potonja plaća u pravilu nešto viša, što vrijedi i za Hrvatsku, čime se vrlo blago povećava i ukupno porezno opterećenje. Prema OECD-u razlikujemo tri razine poreznog opterećenja: (1) porezno opterećenje u užem smislu (engl. *Tax burden*) koje predstavlja udio porezne obveze, odnosno poreza i prireza u bruto plaći zaposlenika, (2) neto porezno opterećenje (engl. *Net tax burden*) je udio svih poreznih obveza koje posloprimac izdvaja iz vlastite bruto plaće, odnosno udio poreza na dohodak i doprinosa iz plaće u bruto plaći i (3) ukupno porezno opterećenje, odnosno porezni klin (engl. *Total tax burden*) jeste zbroj poreza na dohodak te doprinosa iz plaće koji idu na teret posloprimca i na plaću koji idu na teret poslodavca, izražen kao udio u ukupnim troškovima rada. Grdović Gnip, A., Tomić I. (2010.) op.cit., str. 111

Korekcije mogu biti na temelju ostvarenja zakonskih prava na:⁵⁷

- oslobođenje (izuzeće): dohodak i dobit isključeni su iz porezne osnovice;
- olakšica: iznos koji se može odbiti od dohotka ili dobiti prilikom utvrđivanja oporezivog dohotka ili dobiti;
- odbitak: iznos koji se može odbiti od utvrđene porezne obveze;
- snižena porezna stopa: primjena snižene porezne stope na dohodak ili dobit određene kategorije poreznih obveznika;
- odgoda plaćanja poreza: povlaštenje koje se javlja u obliku odgode podmirenja porezne obveze.

2.3.2. Osvrt na porezni klin u Republici Hrvatskoj

Prema podacima koji su dostupni u publikacijama Državnog zavoda za statistiku, prosječne mjesečne neto isplaćene plaće ukazuju da većih promjena nije bilo u posljednjih desetak godina, ali je u promatranom vremenskom razdoblju bilo korekcija u poreznom opterećenju poreznih obveznika u sustavu poreza na dohodak. Grafički prikaz kretanja prosječnog neto dohotka zaposlenih i ukupnog troška rada po zaposlenome vidljiv je na grafikonu 12., uključujući i porezni klin, iskazan u HRK.

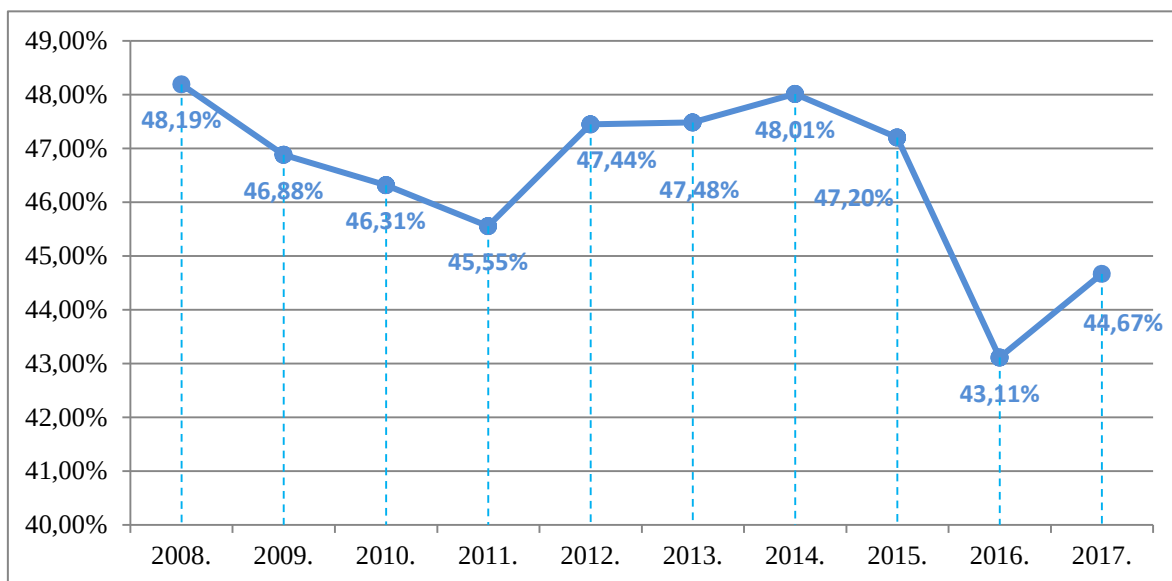

Grafikon 12. Usporedba veličine prosječne neto isplaćene plaće, prosječnog ukupnog troška rada i poreznog klina od 2008. do 2017. godine (u HRK)

Izvor:; Državni zavod za statistiku, Statistički ljetopis 2010.- 2018., obrada autorice.

⁵⁷ Šinković, Z. (2008.) Priručnik iz financijskog prava (za internu uporabu), Sveučilište u Splitu, Pravni fakultet, 2008., str. 82.

U Republici Hrvatskoj porezni klin mijenjao je razinu, a najniži je bio 2016. godine i iznosio je 43,11% (grafikon 13.).

Grafikon 13. Porezni klin u Republici Hrvatskoj od 2008. do 2017. godine

Izvor: Tablica 6., obrada autorice.

Pretpostavlja se da je visoki porezni klin u Republici Hrvatskoj osnovni razlog velike nezaposlenosti⁵⁸. Blagostanje radnika s ispodprosječnim dohocima je pogoršano u većoj mjeri nego blagostanje radnika s iznadprosječnim dohocima. Stoga, iako se država nastoji povoditi načelom pravednog oporezivanja njezina ruka ipak zadire više u džepove radnika nižih primanja nego u džepove radnika s višim primanjima.⁵⁹

Sukladno dosadašnjim nalazima i uvidima, analizama i usporedbama, proizlazi da u Republici Hrvatskoj postoji uređeni sustav poreza na dohodak, utvrđena je nezaposlenost na tržištu rada i preliminarnom analizom je utvrđena razina poreznog klina u razdoblju od 2008. do 2017. godine.

U nastavku je prikaz empirijskog istraživanja povezanosti poreznog klina i nezaposlenosti na području Republike Hrvatske od 2008. do 2017. godine.

⁵⁸ Šeparović, A., (2009.), op.cit., str. 475.

⁵⁹ Grdović-Gnip, A., Tomić, I. (2010.) How hard does the tax bite hurt? Croatian vs. European worker, Financial Theory and Practice, 34 (2), str. 109-142. <http://www.fintp.hr/upload/files/ftp/2010/2/gnip-tomic.pdf> (pristupano 11.07.2019.)

3. EMPIRIJSKO ISTRAŽIVANJE POVEZANOSTI POREZNOG KLINA I NEZAPOSLENOSTI NA PODRUČJU REPUBLIKE HRVATSKE OD 2008. DO 2017. GODINE

Dosadašnja istraživanja o poreznom klinu i nezaposlenosti javljaju se sporadično, no postoje podaci o kontinuiranom praćenju poreznog opterećenja dohotka, bilo da je riječ o nekoj državi, ili grupi država.

Prikupljanje podataka i obrada podataka o poreznom klinu temelji se na nacionalnom pozitivnom zakonodavstvu, pa je porezni klin rezultat modifikacija u poreznom tretmanu tijekom vremena. Valja istaknuti da porezni klin u sustavu poreza na dohodak ima implikacija na zaposlenost radno sposobnog stanovništva, na privredni rast regije, i ekonomske migracije stanovništva.

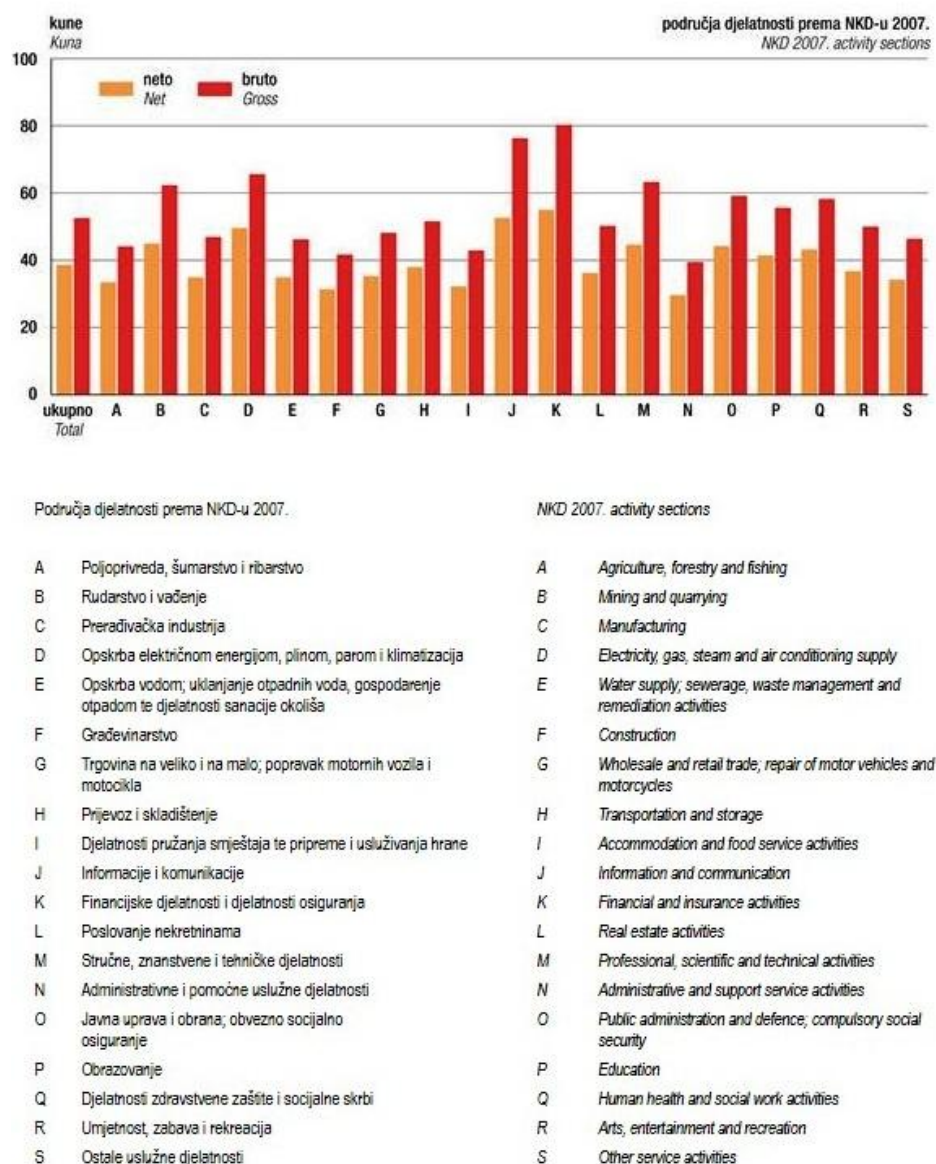
Ponuda poslova i potražnja za poslovima najčešće je u neravnoteži u okvirima neke mikrolokacije, pa je stanovništvo prisiljeno na dodatne troškove preseljenja ili putovanja, sve zbog zasnivanja radnog odnosa. Sve to su opterećenja koja se događaju u sklopu procesa zaposlenja i radnog angažmana, a u određenim situacijama mogu biti ograničavajući za povećanje zaposlenosti. Stoga valja promatrati i sustav poreza na dobit kroz porezno priznate troškove, te pitanja koja se odnose na ekonomičnost i rentabilnost tvrtke – poslodavca.

Porezni klin može promatra se unutar sustava poreza na dohodak jedne države, jer su porezna opterećenja na dohodak zajednički porez. Prirez je određen na razini grada ili općine, a kreće se u rasponu: do 10% za općine, za gradove ispod 30.000 stanovnika do 12%, a gradovi iznad 30.000 stanovnika mogu propisati prirez do 15%. Grad Zagreb ima prirez 18%.

Osim toga, obračunati porez na dohodak od nesamostalnog rada umanjuje se za 50% poreznim obveznicima koji imaju prebivalište i borave na području jedinica lokalne samouprave razvrstanih u I. skupinu po stupnju razvijenosti prema posebnom propisu o regionalnom razvoju Republike Hrvatske i na području Grada Vukovara utvrđenog prema posebnom propisu o obnovi i razvoju Grada Vukovara.

Isto valja uzeti u obzir i različitost prosječne vrijednosti rada u pojedinim djelatnostima, kao i kapacitet zapošljavanja i zaposlenost u nekoj djelatnosti. Prema području djelatnosti

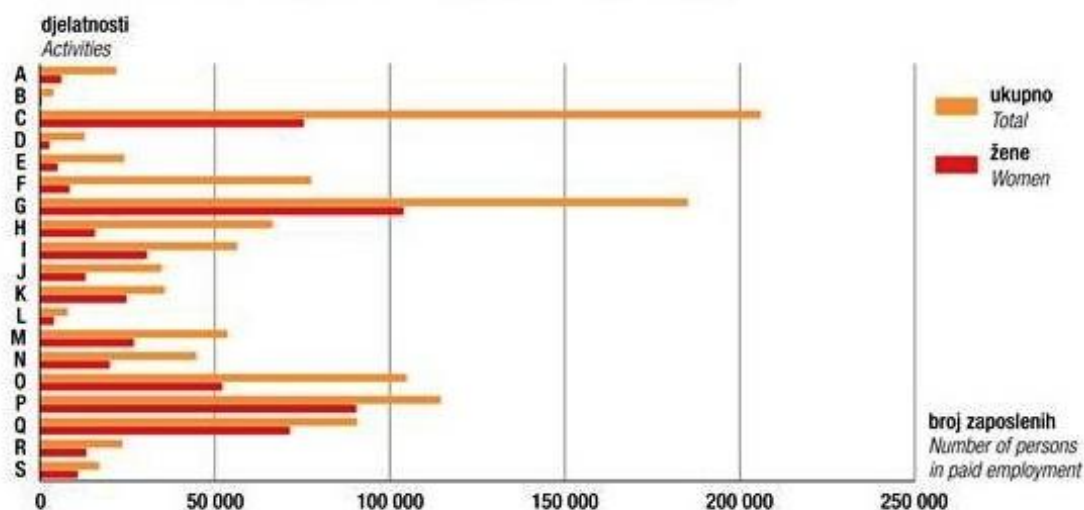
NKD-2007., najniža prosječna vrijednost satnice je u administrativnim i pomoćnim uslužnim djelatnostima (N) i građevinarstvu (F), a najviša obračunata prosječna satnica je u financijskim djelatnostima i djelatnostima osiguranja (K) (slika 5.).

Slika 5. Prosječne mjesečne neto i bruto plaće po plaćenom satu za ožujak 2019. prema NKD-u 2007.

Izvor: Državni zavod za statistiku (2019.), Prosječne mjesečne neto i bruto plaće zaposlenih – ožujak 2019., https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2019/09-01-01_03_2019.htm (pristupano: 14.06.2019.)

Prema raspoloživim podacima može se vidjeti da najveći kontingent radnika apsorbiraju djelatnosti prerađivačke industrije (C) i trgovine (G) (slika 6.)

Područja djelatnosti prema NKD-u 2007.

A	Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo
B	Rudarstvo i vađenje
C	Prerađivačka industrija
D	Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija
E	Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša
F	Građevinarstvo
G	Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikla
H	Prijevoz i skladištenje
I	Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane
J	Informacije i komunikacije
K	Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja
L	Poslovanje nekretninama
M	Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti
N	Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti
O	Javna uprava i obrana; obvezno socijalno osiguranje
P	Obrazovanje
Q	Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi
R	Umjetnost, zabava i rekreacija
S	Ostale uslužne djelatnosti

NKD 2007. activity sections

A	Agriculture, forestry and fishing
B	Mining and quarrying
C	Manufacturing
D	Electricity, gas, steam and air conditioning supply
E	Water supply; sewerage, waste management and remediation activities
F	Construction
G	Wholesale and retail trade; repair of motor vehicles and motorcycles
H	Transportation and storage
I	Accommodation and food service activities
J	Information and communication
K	Financial and insurance activities
L	Real estate activities
M	Professional, scientific and technical activities
N	Administrative and support service activities
O	Public administration and defence; compulsory social security
P	Education
Q	Human health and social work activities
R	Arts, entertainment and recreation
S	Other service activities

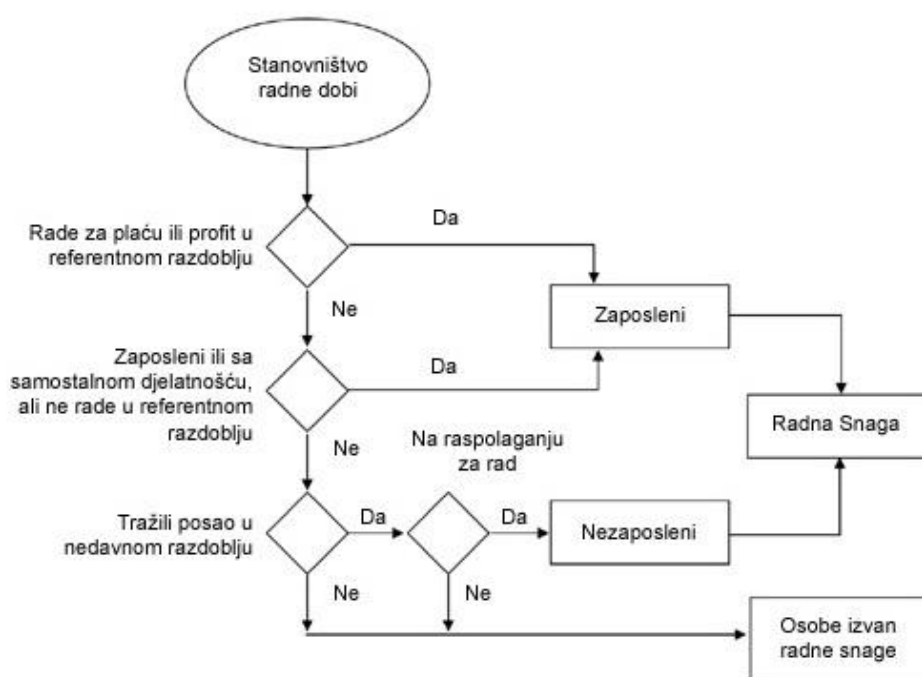
Slika 6. Zaposleni prema djelatnostima za ožujak 2019. prema NKD-u 2007.

Izvor: Državni zavod za statistiku (2019.), Zaposleni prema djelatnostima – ožujak 2019., https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2019/09-02-01_03_2019.htm (pristupano: 14.06.2019.)

Prema navedenim parametrima, može se uvidjeti da izračun poreznog klina kao generalnog pokazatelja, ne može biti mjerodavan za donošenje općih zaključaka, već može ukazivati na razlike veličina dobivenih na temelju ujednačene metodologije. Porezni klin je istodobno pokazatelj konkurentnosti mikro ili makro područja prema kriteriju manjeg/većeg poreznog opterećenja i zapošljivosti.

Kada je riječ o nezaposlenosti, odnosno registriranoj nezaposlenosti, isto ovisi o tome kako je prikupljanje podataka uređeno pozitivnim propisima u duljem vremenskom intervalu. Stopa nezaposlenosti je omjer broja nezaposlenih i ukupno raspoloživih resursa radne snage izražen kao postotak. Zbog svoje jasnoće i jednostavnosti je najčešće korištena mjera. Ona oslikava stanje gospodarstva, uspješnost gospodarske politike, te je mjerilo težine socijalnih teškoća i razlika u društvu. Ipak, ona ne govori ništa o trajanju nezaposlenosti, a njen glavni nedostatak je ograničenje samog koncepta radne snage na kojemu se zasniva.

Postupak utvrđivanja nezaposlenosti prikazuje shema na slici 7., pri čemu se od ukupnog stanovništva u radnoj dobi izdvajaju oni koji rade za plaću ili su samozaposleni, a u skupinu nezaposlenih ubrajaju se samo one osobe koje aktivno traže posao.

Slika 7. Osnovne podjele stanovništva radne dobi prema kriterijima međunarodne definicije, OECD.

Izvor: Mrnjavac, Ž. (1997). Alternativni pokazatelji nezaposlenosti. *Ekonomska misao i praksa*, DBK. 4(1), 71-91.

Također, uvođenjem novih (drugačijih, različitih) propisa i momenata u proceduru ulaska ili izlaska iz evidencije Zavoda za zapošljavanje u duljem vremenskom intervalu, utječe se na realnost prikaza stanja nezaposlenosti. Stoga stopu nezaposlenosti valja promatrati kao orijentir, a ne kao stvarno stanje u danom trenutku. Čak bi se reklo da je stopa

nezaposlenosti bliža parametru koji pokazuje koliko je stanovništva uključeno u aktivno traženje posla, a ne koliko ih je nezaposleno, što potvrđuje slika 7. Aktivni tražitelji posla mogu biti samo oni koji su ispunili sve kriterije koje propisuje Zavod za zapošljavanje. Oni koji nisu ispunili određene pretpostavke, brišu se iz evidencije na tri ili na šest mjeseci, ovisno o trenutno važećim propisima.⁶⁰

3.1. Opis metodologije istraživanja

Podaci o registriranoj nezaposlenosti i zapošljavanju prikupljaju se na temelju *Zakona o tržištu rada*⁶¹ i važećih pravilnika, te prikazanog stanja o nezaposlenim osobama koji su objavljeni na službenim stranicama Hrvatskog zavoda za zapošljavanje. U ovoj bazi podataka ne možemo saznati o stopi nezaposlenosti, pa je podatak o stopi nezaposlenosti preuzet iz izvješća Hrvatske narodne banke – Glavni makroekonomski indikatori, razna godišta.

Tablica 4 Prosječna stopa nezaposlenosti u Republici Hrvatskoj od 2008. do 2017. godine.

Godina	Stopa nezaposlenosti
2008.	8,5
2009.	9,2
2010.	11,6
2011.	13,7
2012.	15,9
2013.	17,3
2014.	17,3
2015.	16,2
2016.	13,1
2017.	11,2

Izvor: Hrvatske narodne banke – Glavni makroekonomski indikatori, razna godišta, obrada autorice

⁶⁰ „Zbog nepridržavanja zakonskih odredbi, Hrvatski zavod za zapošljavanje (HZZ) u 11 mjeseci prošle godine iz evidencije nezaposlenih brisao je preko 54 tisuće nezaposlenih osoba. Podaci za cijelu godinu bit će poznati za nekoliko dana. No, administrativno »rezanje« broja nezaposlenih osoba nije trajno, odnosno osoba izbrisana iz evidencije ponovo se u nju može vratiti istekom tri ili šest mjeseci, što ovisi o vrsti »prekršaja«. Državna burza rada, sudeći prema podacima iz mjesečnih biltena HZZ-a, nezaposlene osobe najviše »lovi« na nepridržavanju odredbi o redovitom javljanju savjetniku za zapošljavanje, pa je tako od ukupnog broja privremeno izbrisanih osoba iz evidencije nezaposlenih njih preko 45 tisuća brisano jer nisu aktivno tražili posao“, Galić, G. (2018.), Burza (Ne)rada – izbrisano 45 tisuća nezaposlenih. A uskoro bi brisanja moglo biti još više, Novi list, vijesti, <http://novilist.hr/Vijesti/Hrvatska/BURZA-NE-RADA-Izbrisano-45-tisuca-nezaposlenih.-A-uskoro-bi-brisanja-moglo-biti-jos-vise> (pristupano: 11.07.2019.)

⁶¹ Zakon o tržištu rada, Narodne novine 118/18.

Podaci o ukupnom trošku rada navedeni su u publikacijama Državnog zavoda za statistiku, razna godišta. Pregled prosječnog mjesečnog troška rada po zaposleniku i po godinama prikazan je u tablici 5.

Tablica 5. Prosječni mjesečni trošak rada po zaposlenome u Republici Hrvatskoj od 2008. do 2017. godine (izraženo u kunama, bruto 2 iznos)

Godina	Prosječni bruto 2
2008.	9.994
2009.	9.998
2010.	9.952
2011.	9.993
2012.	10.423
2013.	10.501
2014.	10.642
2015.	10.816
2016.	9.993
2017.	10.816

Izvor: Državni zavoda za statistiku, razna godišta, obrada autorice.

U daljnjem postupku analize, varijabla „porezni klin“ je nezavisna varijabla, dok je varijabla „nezaposlenost“ zavisna varijabla. Nezavisna varijabla mjeri se neovisno o ishodu istraživanja, dok je zavisna varijabla posljedica djelovanja nezavisne varijable i predstavlja mjeru ishoda koja se u istraživanju analizira.

3.2. Ograničenja prilikom istraživanja

Ograničenja u ovom istraživanju su prema raspoloživom vremenu, raspoloživim podacima te raspoloživim softvetskim rješenjima kojima bi se provela dubinska analiza utjecaja poreznog klina. Osim toga, ograničenja su i u dijelu relevantnosti podataka obuhvaćenih daljnjom obradom, sukladno procjenama i anketama.

3.3. Test hipoteze H_0

Polazi se od pretpostavke da je u Hrvatskoj porezni klin prevelik te da je upravo on jedan od glavnih razloga nezaposlenosti. U skladu s polazištem, postavljena je hipoteza:

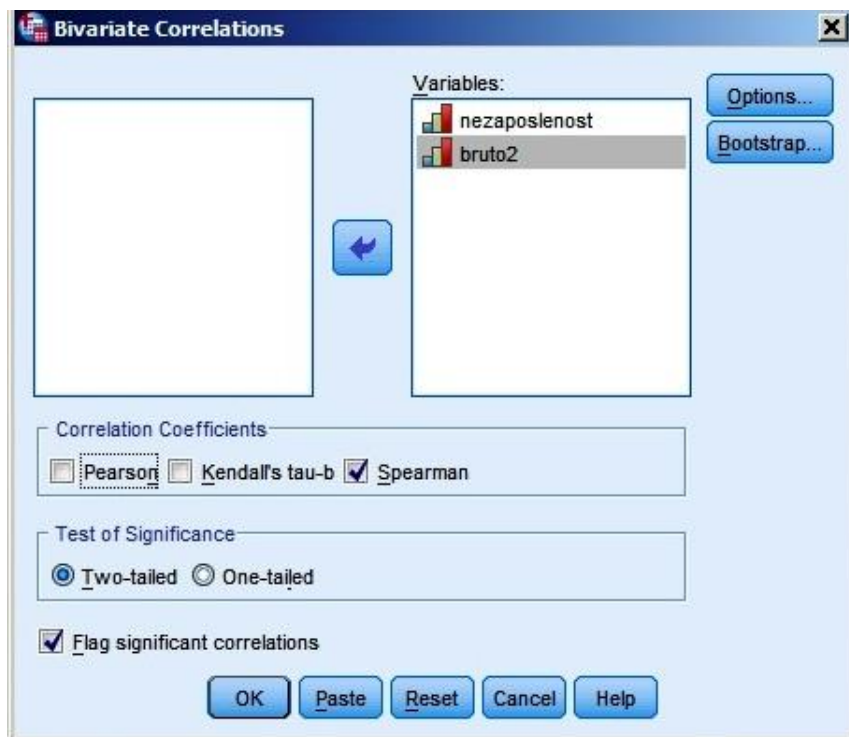
H_0 : Porezni klin pozitivno utječe na nezaposlenost u RH.

Da bi se ispitalo postoji li pozitivna veza između nezavisne varijable „porezni klin“ i zavisne varijable „nezaposlenost“, računa se korelacija između ovih varijabli te se vrši testiranje značajnosti izračunatog koeficijenta signifikantnosti od 5%.

Da bi se u programskom paketu SPSS dobio Spearmanov koeficijent korelacije ranga između odabranih varijabli, upisuju se podaci i izabire se analitički alat u sklopu SPSS paketa, kako je prikazano na slici 8. i 9.

	nezaposlenost	bruto2
1	8,50	9994,00
2	9,20	9998,00
3	11,60	9952,00
4	13,70	9993,00
5	15,90	10423,00
6	17,30	10501,00
7	17,30	10642,00
8	16,20	10816,00
9	13,10	9993,00
10	11,20	10816,00

Slika 8. Postupak SPSS (1)

Slika 9. Postupak SPSS (2)

Izračun je prikazan u tablici 6. Može se zaključiti da je korelacija između nezaposlenosti i ukupnog troška rada tijekom deset godina: $r^{\wedge} = 0,391$. To znači ne izrazito jaku, ali pozitivnu vezu između promatranih varijabli, odnosno ako je ukupan trošak rada veći može se očekivati veća nezaposlenost.

Tablica 6. Korelacija

Correlations			nezaposlenost	bruto2
Spearman's rho	nezaposlenost	Correlation Coefficient	1,000	,391
		Sig. (2-tailed)	.	,263
		N	10	10
	bruto2	Correlation Coefficient	,391	1,000
		Sig. (2-tailed)	,263	.
		N	10	10

Izvor: Obrada autorice.

Da bi se testirala značajnost izračunatog Spearmanovog koeficijenta, postavljaju se hipoteze:

$$H_0 \dots r = 0$$

$$H_1 \dots r \neq 0$$

Prema rezultatima iz tablice 6. može se vidjeti da je empirijska signifikantnost koeficijenta korelacije $\alpha = 26,3\%$ pa se može zaključiti da je $\alpha > 5\%$ i da se početna hipoteza može prihvatiti. Dakle, koeficijent korelacije ranga između poreznog klina i stope nezaposlenosti je statistički značajna uz signifikantnost testa 5%.

Sukladno nalazu, **potvrđena je** polazna hipoteza da **porezni klin pozitivno utječe na nezaposlenost u RH**, odnosno da povećanjem poreznog klina možemo očekivati i povećanje nezaposlenosti.

„Slično istraživanje o međusobnoj ovisnosti poreznog klina i nezaposlenosti već je provedeno i u njemu je uz pomoć metode regresije ispitan utjecaj poreznog klina, ali i nekih drugih činitelja, na stopu nezaposlenosti zemalja OECD-a. Rezultat tog istraživanja pokazao je znatan utjecaj poreznog klina na stopu nezaposlenosti. U promatranom razdoblju zemlje koje su smanjile nezaposlenost provodile su političke reforme koje su,

*među ostalim, uključivale i smanjenje poreznog klina, a koje su dovele do smanjenja nezaposlenosti. Autori su procijenili da je u promatranom razdoblju smanjenje poreznog klina od 7% moglo utjecati na smanjenje stope nezaposlenosti za oko 0,7 postotnih poena.*⁶²

U dokumentu „*Učinak promjene poreznih stopa na porezno opterećenje rada u Hrvatskoj*“, autori Šimović i Deskar-Škrbić izvide analizu poreznog opterećenja dohotka u Republici Hrvatskoj i upućuju da su se „od 2002. godine kada je provedena mirovinska reforma, stope socijalnih doprinosa mijenjale samo dva puta. Radi se o sniženju stope doprinosa za zdravstveno osiguranje s 15% na 13% u svibnju 2012. te o poništavanju te promjene u travnju 2014. godine. Nadalje, autori zaključuju da se porezno opterećenje najviše promatra kroz prizmu poreza na dohodak. To dokazuju prečeste izmjene poreza na dohodak u odnosu na doprinose. Njihovi rezultati istraživanja pokazuju kako se najveći dio ukupnog poreznog opterećenja rada odnosi na socijalne doprinose. Utjecaj poreza na dohodak četiri je puta manji kad se analiza vrši na razini prosječnog dohotka u Hrvatskoj. S druge strane, progresivna tarifa i osobni odbitak osiguravaju progresivnost sustava, odnosno veće porezno opterećenje pri višim razinama dohotka. Ipak, autori zaključuju, potrebno je naglasiti kako progresivna tarifa nije presudna kad se promatra distribucijski učinak. Rezultati pokazuju kako se ravnomjernija ili „pravednija“ raspodjela poreznog tereta može postići i s manjim brojem poreznih razreda i stopa, primjenjujući pritom niže stope. U tom slučaju treba voditi računa o ravnomjernijem obuhvatu poreznih obveznika prema visini dohotka, jer primarni utjecaj na raspodjelu poreznog tereta ima struktura poreznih obveznika, gdje dominiraju srednje-niži dohoci. Autori napominju da se u analizama obuhvaćaju podaci o dohocima ostvarenim od nesamostalnog rada i to samo za zaposlene, pa je nalaz potrebno prihvaćati sa zadržkom.”⁶³

Pogledajmo još detaljnije kako porezni klin utječe na ukupan trošak rada.

U tablici 7. prikazan je izračun stavki platne liste za četiri situacije: Zaposlenik X1, X2 i Y1 i Y2.

⁶² Šeparović, A. (2009), op.cit., str. 463.

⁶³ Šimović, H., Deskar-Škrbić, M. (2015.), Učinak promjena poreznih stopa na porezno opterećenje rada u Hrvatskoj, EFZG working paper series, No 13., str. 1-17.

Zaposlenik X1 i X2 je osoba bez uzdržavanih članova na poreznoj kartici i zaposlena je u Splitu. U prvom slučaju ukupan trošak koji snosi poslodavac za radnika X1 iznosi 7.000,00 HRK, a radnik dobije neto plaću koja iznosi 4.541,05 HRK. U drugom slučaju, polazimo od pretpostavke da Zaposlenik X2 ima plaću neto 7.000,00 HRK, a poslodavac u tom slučaju ima ukupan trošak za X2 radnika 11.865,27 HRK.

Sada pogledajmo u tablici 4. slučaj Zaposlenika Y1 i Y2 zaposlenika. Riječ je o istoj osobi koja ima dvoje djece na poreznoj kartici i zaposlena je u Splitu. U prvom slučaju ukupan trošak koji snosi poslodavac za radnika Y1 je 7.000,00 HRK, a radnik od toga dobije neto plaću koja iznosi 4.806,87 HRK. U drugom slučaju, ako Y2 ima plaću neto 7.000,00 HRK, tada poslodavac ima ukupan trošak za Y2 radnika 10.193,75 HRK.

Tablica 7. Primjer obračuna bruto 2, bruto i neto plaće

	Izračun plaće za 2019. god.	Zaposlenik X1	Zaposlenik X2	Zaposlenik Y1	Zaposlenik Y2
1.	Ukupan trošak	7.000,00	11.865,27	7.000,00	10.193,75
2.	Doprinosi NA ukupno:	991,42	1.680,49	991,42	1.443,75
3.	Zdravstveno osiguranje (16,5%)	991,42	1.680,49	991,42	1.443,75
4.	Bruto	6.008,58	10.184,78	6.008,58	8.750,00
5.	Doprinosi IZ ukupno	1.201,72	2.036,96	1.201,72	1.750,00
6.	Doprinos za mirovinsko 1. stup	901,29	1.527,72	901,29	13.121,50
7.	Doprinos za mirovinsko 2. stup	300,43	509,24	300,43	437,50
8.	Dohodak	4.806,87	8.147,82	4.806,87	7.000,00
9.	Osobni odbitak	3.800,00	3.800,00	8.050,00	8.050,00
10.	Porez i prirez ukupno:	265,81	1.147,83	0,00	0,00
11.	Ukupno porez:	241,65	1.043,48	0,00	0,00
12.	Porez 24%	241,65	1.043,48	0,00	0,00
13.	Porez 36%	0,00	0,00	0,00	0,00
14.	Prirez	24,16	104,35	0,00	0,00
15.	Neto	4.541,05	7.000,00	4.806,87	7.000,00

Izvor: informativni obračun pomoću on-line aplikacije: <https://www.isplate.info/kalkulator-place-2019.aspx>, obrada autorice

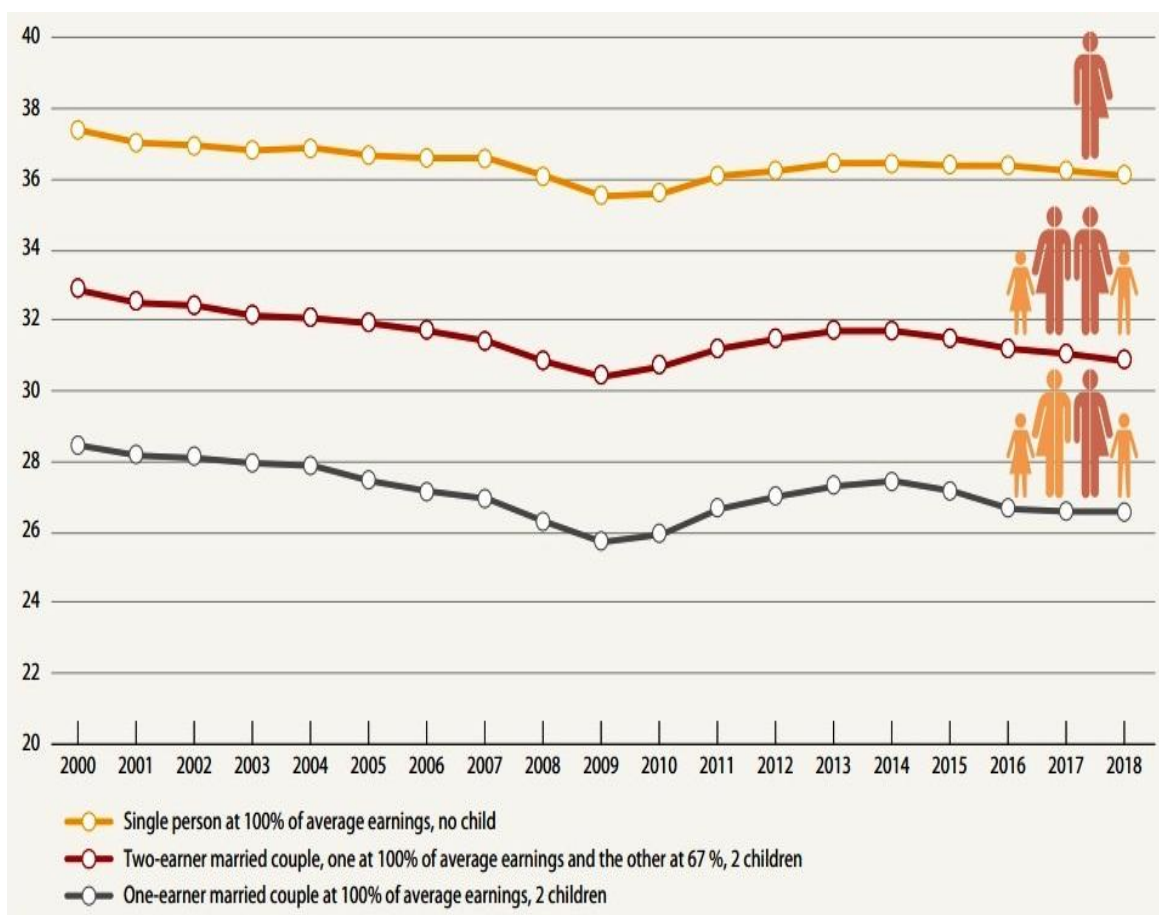
Odnos između ukupnog troška i neto, prikazuje koliki je porezni klin za slučajeve X1, X2, Y1 i Y2, u tablici 8.

Tablica 8. Izračun poreznog klina za primjere iz tablice 7.

Zaposlenik	Ukupan trošak	Neto plaća	Razlika	Porezni klin (%)
X1	7.000,00	4.541,05	2.458,95	35,12785714
X2	11.865,27	7.000,00	4.865,27	41,00429236
Y1	7.000,00	4.806,87	2.193,13	31,33042857
Y2	10.193,75	7.000,00	3.193,75	31,3304721

Izvor: tablica 4, obrada autorice.

Prema tome, manje porezno opterećenje snose zaposlene osobe koje imaju uvećan osobni odbitak za uzdržavane članove. Najveći porezni klin mogu očekivati osobe samci koji nemaju uzdržavane članove. Praksa je slična i u državama OECD-a⁶⁴. Najveće porezno opterećenje snose osobe koje nemaju uzdržavanih članova, a najmanje porezno opterećenje snose zaposleni koji uzdržavaju obitelj (slika 10.).

Slika 10. OECD oporezivanje plaća od 2000. godine.

Izvor: OECD (2019.) Taxing Wages, str. 9. <http://www.oecd.org/tax/tax-policy/taxing-wages-brochure.pdf> (pristupano: 12.07.2019.)

⁶⁴ OECD - Organisation for Economic Cooperation and Development, je organizacija za ekonomiju, suradnju i razvoj koja broji 30 zemalja članica.

Za izračun poreznog klina u Republici Hrvatskoj u promatranih deset godina, tj. od 2008. do 2017. godine, korišteni su službeni podaci Državnog zavoda za statistiku o prosječnim mjesečnim neto isplaćenim plaćama i prosječnom mjesečnom trošku rada po zaposlenome. U tablici 9. prikazani su podaci o prosječnim mjesečnim neto plaćama, prosječnim mjesečnim troškovima rada po zaposlenom i porezni klin.

Tablica 9. Prosječne mjesečne neto plaće, prosječni mjesečni troškovi rada po zaposlenome i porezni klin, od 2008. do 2017. godine

Godina	Prosječne mjesečne neto plaće (I-XII)	Prosječni mjesečni trošak rada po zaposlenome	Porezni klin
2008.	5.178	9.994	48%
2009.	5.311	9.998	47%
2010.	5.343	9.952	46%
2011.	5.441	9.993	46%
2012.	5.478	10.423	47%
2013.	5.515	10.501	47%
2014.	5.533	10.642	48%
2015.	5.711	10.816	47%
2016.	5.685	9.993	43%
2017.	5.985	10.816	45%

Izvor: Državni zavod za statistiku, Statistički ljetopis 2010. - 2018., obrada autorice.

Prema podacima na slici 10., te usporedbom visine poreznog klina u republici Hrvatskoj, može se uočiti da porezno opterećenje u Republici Hrvatskoj u sklopu sustava poreza na dohodak predstavlja visoko opterećenje, a statistički smanjena nezaposlenost je rezultat masovnog odlaska radno sposobnog stanovništva u druge države gdje pronalaze bolje uvjete rada i viša primanja u odnosu na ona koja su im ponuđena u domovini. Smanjena nezaposlenost je razlog i velikog broja neaktivnog stanovništva u radnoj dobi.

4. ZAKLJUČAK

Porezi su obvezna davanja koja bez izravne i trenutačne protuusluge država uzima od osoba i poduzeća da bi pomoću prikupljenog novaca financirala javne rashode. Čini se da su poreznici svugdje oko nas: porez na dohodak i doprinosi uštežu nam se izravno iz plaće, porez na dodanu vrijednost povećava cijenu robe koju kupujemo, plaćamo porez na promet nekretnina kada kupujemo stan, trošarinu kada automobil punimo benzinom ili kada popijemo kavu u kafiću. Gotovo svaku našu aktivnost vezanu za robu i usluge prati neka vrsta poreza.

U ovom radu razmatrane su tri dimenzije ekonomskog okruženja. Jedna od njih je porezni sustav. Država putem svojih institucija provodi poreznu politiku i na taj način izravno utječe na socijalne, gospodarske, političke i kulturne tokove. Porezna politika oslanja se na sveukupnost instrumenata i poreznih oblika, koji zajedno čine porezni sustav. Država uređuje ovo područje propisima i zakonima, a porezni sustav ima svrhu da prikuplja sredstava (poreze) kojima se podmiruju rashodi javnih potreba.

Druga dimenzija koja je promatrana u ovom radu je nezaposlenost. Nezaposlenom osobom, prema zakonu, smatra se osoba sposobna ili djelomično sposobna za rad koja je evidentirana u Hrvatskom zavodu za zapošljavanje kao nezaposlena osoba u dobi od 15 do 65 godina i nije u radnom odnosu te ispunjava druge specifične preduvjete. Stopa nezaposlenosti je omjer broja nezaposlenih i ukupno raspoloživih resursa radne snage izražen kao postotak.

Treća dimenzija je porezni klin u sustavu poreza na dohodak. Porezni klin predstavlja razliku koju prima posloprimac u odnosu na ukupan trošak za radnika kojeg snosi poslodavac. Porezni klin izražava se u postotku, kada se utvrđuje za platnu listu, odnosno iskazuje se kao udio u bruto društvenom proizvodu.

U radu je postavljena hipoteza **H₀: Porezni klin pozitivno utječe na nezaposlenost u RH**, koja je ispitana postoji li pozitivna veza između nezavisne varijable „porezni klin“ i zavisne varijable „nezaposlenost“. Izračunata je korelacija između ovih varijabli i izvršeno je testiranje značajnosti izračunatog koeficijenta signifikantnosti od 5%. Prema rezultatu, može se zaključiti da je korelacija između nezaposlenosti i ukupnog troška rada tijekom deset godina ne izrazito jaka, ali pozitivna ($r^{\wedge} = 0,391$). To znači ako se ukupan trošak rada

poveća, može se očekivati veća nezaposlenost. Sukladno nalazu, **potvrđena je** polazna hipoteza da **porezni klin pozitivno utječe na nezaposlenost u RH**, odnosno da povećanjem poreznog klina možemo očekivati i povećanje nezaposlenosti.

LITERATURA

1. Baron, S. W., Hartnagel, T. F. (1997). Attributions, affect, and crime: Street youths' reactions to unemployment, *Criminology*, 35(7), 409-434.
2. Bejaković, P. (2003): Nezaposlenost, *Financijska teorija i praksa*, 27 (4), str. 659.
3. Birska, J. (2002): Psihološki aspekti nezaposlenosti, *Zbornik radova XII. ljetne psihologijske škole, Silba.*, str. 13 – 14.
4. Bratić, V., Urban, I. (2006.) Porezni izdaci u Hrvatskoj, *Financijska teorija i praksa*, 30(2), str. 129-194., preuzeto: file:///C:/Users/PC/Downloads/bratic_urban.pdf (pristupano: 10.07.2019.)
5. Burgess, P. L. (1994). Unemployment. In *World Book Illustrated Information Finder (CD-ROM Encyclopedia)*. Chicago, US: World Book.,
6. Dolenc, P., Vodopivec, M., (2005.) Porezni klin u Sloveniji: međunarodna usporedba i preporuke za ekonomsku politiku, *Financijska teorija i praksa* 23 (3)., str. 294. <https://hrcak.srce.hr/5679> (pristupano 09.07.2019.)
7. Državni zavod za statistiku (2019.), Prosječne mjesečne neto i bruto plaće zaposlenih – ožujak 2019., https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2019/09-01-01_03_2019.htm (pristupano: 14.06.2019.)
8. Državni zavod za statistiku (2018.) Migracija stanovništva Republike Hrvatske u 2017. , preuzeto: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2018/07-01-02_01_2018.htm (pristupano: 12.07.2019.)
9. Državni zavod za statistiku (2018.) Pokazatelji siromaštva i socijalne isključenosti u 2017., https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2018/14-01-01_01_2018.htm (pristupano: 20.06.2019.)
10. Državni zavod za statistiku, *Statistički ljetopis 2010.- 2018.*
11. Enciklopedija, <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=43668> (pristupano: 04.07.2019.)
12. Enciklopedija, <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=56929> (pristupano 09.07.2019.)
13. Enciklopedija, preuzeto: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=16368> (pristupano: 07.07.2019.)
14. Enciklopedija, preuzeto: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=49530> (pristupano: 28.06.2019.)

15. Eurostat (2018.), preuzeto:
<https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/9409920/2-28112018-AP-EN.pdf/54409e5e-6800-4019-b7c1-580797a67001> (pristupano: 09.06.2019.)
16. Eurostat, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Wages_and_labour_costs (pristupano 14.06.2019.)
17. Grdović Gnip, A., Tomić I. (2010.) Koliko duboko ruka države zadire u džep radnika? Hrvatska vs. Europska unija, Institut za javne financije, <http://www.ijf.hr/OP/2.pdf> (pristupano: 10.06.2019.)
18. Grdović-Gnip, A., Tomić, I. (2010.) How hard does the tax bite hurt? Croatian vs. European worker, Financial Theory and Practice, 34 (2), str. 109-142. <http://www.fintp.hr/upload/files/ftp/2010/2/gnip-tomic.pdf> (pristupano 11.07.2019.)
19. Grupa autora (2002.) Psihološki aspekti nezaposlenosti. Zbornik radova XII. ljetne psihologijske škole, Silba, <http://mjesec.ffzg.hr/nezaposlenost/sadrzaj.html> (pristupano: 20.06.2019.)
20. Hrvatska narodna banka, <https://www.hnb.hr/statistika/glavni-makroekonomski-indikatori> (pristupano: 11.06.2019.)
21. Hrvatska znanstvena bibliografija (2018): Nezaposlenost, traženje posla i zapošljavanje: longitudinalna analiza psiholoških aspekta, <https://www.bib.irb.hr/> (pristupano: 10.09.2018.)
22. HZZ, <http://www.hzz.hr/statistika/> (pristupano: 09.07.2019.)
23. Informativni obračun plaće pomoću on-line aplikacije: <https://www.isplate.info/kalkulator-place-2019.aspx>, obrada autorice
24. Institut za javne financije (2018): Nezaposlenost: <http://www.ijf.hr/> (pristupano: 10.09.2018.)
25. Institut za javne financije (2018): Porezi, <http://www.ijf.hr/> (pristupano: 09.09.2018.)
26. Institut za javne financije (2018): Porezni klin za dohodak od rada u Hrvatskoj i Europskoj uniji, <http://www.ijf.hr/> (pristupano: 10.09.2018.)
27. Institut za javne financije, <http://www.ijf.hr/> (pristupano: 11.07.2019.)
28. Institut za javne financije, Leksikon javnih financije, <https://www.ijf.hr/hr/korisne-informacije/leksikon-javnih-financija/14/slovo/p/> (pristupano: 13.07.2019.)

29. Jakovljević, D. (2002.) Osnovni oblici nezaposlenosti, Zbornik radova XII. ljetne psihologijske škole, Silba, <http://mjesec.ffzg.hr/nezaposlenost/sadrzaj.html> (pristupano: 20.06.2019.)
30. Jelčić, B. (2001): Javne financije, RRiF – plus, Zagreb.
31. Jurković, P. (2002.) Javne financije, Masmedia, Zagreb, 2002, str. 265.
32. Layard, R., Nickell, S., Jackman, R. (1991): Unemployment: Macroeconomic Performance and the Labour Market, Oxford University Press, Oxford.
33. Leksikografski zavod Miroslav Krleža (2018): Porezi, <http://www.enciklopedija.hr/> (pristupano: 09.09.2018.)
34. Liu, Z.K. (2015.) The Financial Capacity Assessment of Major Grain Producing Areas – Empirical Analysis Based on Shandong Country Datas, Open Journal of Social Science, 3, 2017-2014, izvor: https://www.scirp.org/pdf/JSS_2015111716411334.pdf (pristupano 11.06.2019.)
35. Majstorović, K. (2012.) Porezno planiranje u sustavu poreza na dohodak i poreza na dobit u Bosni i Hercegovini, magistarski rad, Ekonomski fakultet u Splitu, Split.
36. Mijatović, N. (2005): Oporezivanje prometa, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb.
37. Ministarstvo financija.
38. Mortimer, J. T., Peterson, A. C. (1994). Youth Unemployment and Society. Cambridge: Cambridge University Press.
39. Mrnjavac, Ž. (1996): Mjerenje nezaposlenosti, Ekonomski fakultet u Splitu, Split.
40. Mrnjavac, Ž. (1997). Alternativni pokazatelji nezaposlenosti, Ekonomska misao i praksa, DBK. 4(1), 71- 91.
41. Musgrave, R. A. (1959) The Theory of Public Finance. McGraw Hill, New York
42. Musgrave, R. A. (1998.) Kratka povijest fiskalne doktrine, Biblioteka Fiscus, Institut za javne financije, Zagreb
43. Nerkić, I. (2002.) Socijalne posljedice nezaposlenosti, Zbornik radova XII. ljetne psihologijske škole, Silba, <http://mjesec.ffzg.hr/nezaposlenost/sadrzaj.html> (pristupano: 20.06.2019.)
44. Nestić, D. (1998): Tržište rada i oporezivanje: Smanjenjem doprinosa protiv nezaposlenosti, Privredna kretanja i ekonomska politika, 1 (63), str. 29.

45. OECD (2019.) Taxing Wages, <http://www.oecd.org/tax/tax-policy/taxing-wages-brochure.pdf> (pristupano: 12.07.2019.)
46. Ott, K. (1996.) Hrvatska porezna reforma u kontekstu svjetskih poreznih reformi, Financijska praksa br. 2.
47. Porezna uprava, https://www.porezna-uprava.hr/HR_porezni_sustav/Stranice/naslovna_tablica_psrh.aspx (pristupano: 01.07.2019.)
48. Recenzije i prikazi (1998.) Društvena istraživanja Zagreb, god. 7, br. 6(38), str. 941-952.
49. Skukan, I. (2015.) PDV u Republici Hrvatskoj, završni rad, Veleučilište u Karlovcu, Poslovni odjel: Stručni studij ugostiteljstva, Karlovac. <https://zir.nsk.hr/islandora/object/vuka:558/preview> (pristupano 07.07.2019.)
50. Šeparović, A. (2009): Utjecaj poreznog klina na nezaposlenost u zemljama OECD – a i usporedba s Hrvatskom, Financijska teorija i praksa, 33 (4), str. 463.
51. Šimović, H., Deskar-Škrbić, M. (2015.), Učinak promjena poreznih stopa na porezno opterećenje rada u Hrvatskoj, EFZG working paper series, No 13., str. 1-17.
52. Šinković, Z. (2008.) Priručnik iz financijskog prava (za internu uporabu), Sveučilište u Splitu, Pravni fakultet, 2008.
53. Zakon o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti Narodne novine, br. 16/17. i 118/18.
54. Zakon o poticanju zapošljavanja, Narodne novine, br. 57/12., 120/12., 16/17. i 118/18.
55. Zakon o tržištu rada, Narodne novine, br. 118/18.
56. Zelenika, R. (2007): Klasifikacija znanosti u fokusu metodologije i tehnologije znanstvenoga istraživanja, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Rijeci, Rijeka., str. 225.
57. Žgomba, B. (2015.), Analiza poreznog klina u Republici Hrvatskoj, diplomski rad, Sveučilište Jurje Dobrile u Puli, Fakultet ekonomije i turizma „Dr. Mijo Mirković“, Pula, file:///C:/Users/PC/Downloads/zgomba_biljana_unipu_2015_diplo_sveuc.pdf (pristupano: 08.07.2019.)

POPIS TABLICA

Tablica 1. Udio poreza i doprinosa u ukupnim prihodima državnog proračuna u 2003. i 2018. godini (u postotku).....	16
Tablica 2. Saldo migracije stanovništva Republike Hrvatske	19
Tablica 3. Registrirana nezaposlenost i slobodna radna mjesta te prosječan broj raspoloživih radnika po jednom objavljenom radnom mjestu od 2004. do 2019. godine.	30
Tablica 4 Prosječna stopa nezaposlenosti u Republici Hrvatskoj od 2008. do 2017. godine.	43
Tablica 5. Prosječni mjesečni trošak rada po zaposlenome u Republici Hrvatskoj od 2008. do 2017. godine (izraženo u kunama, bruto 2 iznos).....	44
Tablica 6. Korelacija.....	46
Tablica 7. Primjer obračuna bruto 2, bruto i neto plaće	48
Tablica 8. Izračun poreznog klina za primjere iz tablice 7.....	49
Tablica 9. Prosječne mjesečne neto plaće, prosječni mjesečni troškovi rada po zaposlenome i porezni klin, od 2008. do 2017. Godine	50

POPIS SLIKA

Slika 1. Ilustrativni prikaz predmeta istraživanja	3
Slika 2. Prikaz poreznog sustava Republike Hrvatske	13
Slika 3. Statistika tržišta rada – otvoreni podaci, Hrvatski zavod za zapošljavanje.....	28
Slika 4. Troškovi rada i opterećenje porezima i doprinosima	35
Slika 5. Prosječne mjesečne neto i bruto plaće po plaćenom satu za ožujak 2019. prema NKD-u 2007.....	40
Slika 6. Zaposleni prema djelatnostima za ožujak 2019. prema NKD-u 2007.	41
Slika 7. Osnovne podjele stanovništva radne dobi prema kriterijima međunarodne definicije, OECD.....	42
Slika 8. Postupak SPSS (1)	45
Slika 9. Postupak SPSS (2).....	45
Slika 10. OECD oporezivanje plaća od 2000. godine.	49

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1. Ukupni omjer poreza i BDP-a u državama članicama EU i euro-području od 2002. do 2017. godine.....	11
Grafikon 2. Ukupni prihodi državnog proračuna i udio poreza u ukupnim prihodima državnog proračuna (2003. do 2018.)	15
Grafikon 3. Prikaz relativnog udjela prihoda državnog proračuna od poreza te izabranih poreza u ukupnim prihodima od poreza od 2003. do 2018. godine.	15
Grafikon 4. Ukupni prihodi državnog proračuna 2003. – 2018.	16
Grafikon 5. Stopa nezaposlenosti i stopa zaposlenosti od 2000. do 2018. godine u Republici Hrvatskoj.	17
Grafikon 6. Broj stanovnika (u mil.) u Republici Hrvatskoj.	18
Grafikon 7. Odseljeni u inozemstvo	19
Grafikon 8. Kretanje prosječne nezaposlenosti i prosječne ponude slobodnih radnih mjesta u Republici Hrvatskoj od 2004. do 2018. godine.....	29
Grafikon 9. Broj raspoloživih slobodnih radnika na jedno objavljeno radno mjesto u Republici Hrvatskoj	30
Grafikon 10. Kretanje prosječne neto isplaćene plaće u Republici Hrvatskoj od 2008. do 2017. godine.	31
Grafikon 11. Procijenjeni ukupni troškovi rada po satu 2018. godine	34
Grafikon 12. Usporedba veličine prosječne neto isplaćene plaće, prosječnog ukupnog troška rada i poreznog klina od 2008. do 2017. godine (u HRK)	37
Grafikon 13. Porezni klin u Republici Hrvatskoj od 2008. do 2017. Godine	38

PRILOZI

Tablica 10. Najznačajnije kategorije prihoda državnog proračuna prema računskom planu

Naziv i oznaka
Ukupni prihodi (6+7)
Prihodi poslovanja (6)
Prihodi od poreza (61)
Porez na dohodak (611)
Porez na dobit (612)
PDV (6141)
Posebni porezi i trošarine (6143)
Porezi i naknade od igara na sreću i zabavnih igara (6144)**
Porez na dobitke od igara na sreći i ostali porezi od igara na sreću (6147)**
Naknade za priređivanje igara na sreću (6148)**
Porezi na međunarodnu trgovinu i transakcije (615)
Doprinosi (62)
Doprinosi za zdravstveno osiguranje (621) ***
Doprinosi za mirovinsko osiguranje (622)
Doprinosi za zapošljavanje (623)
Pomoći (63)
Pomoći od međunarodnih organizacija te institucija i tijela EU (632)
Pomoći iz proračuna (633)
Prihodi od imovine (64)
Dividende (6416)
Dobiti trgovačkih društava, kreditnih i ostalih fin. Inst. po posebnim propisima (6417)
Koncesije (6421)
Prihodi od upravnih i administrativnih pristojbi, pristojbi po posebnim propisima i naknada (65)
Upravne i administrativne pristojbe (651)
Prihodi po posebnim propisima (652)
Prihodi od prodaje proizvoda i robe te pruženih usluga i prihodi od donacija (66)
Prihodi od HZZO-a na temelju ugovornih obveza (673)
Kazne, upravne mjere i ostali prihodi (68)
Prihodi od prodaje nefinancijske imovine (7)

Tablica 11. Najznačajnije kategorije prihoda državnog proračuna prema računskom planu (tablica dio 1/3, dio 2/3 i dio 3/3)

Tablica: Najznačajnije kategorije prihoda državnog proračuna prema računskom planu													
od čega:													
od čega:													
	Ukupni prihodi (6+7)	Prihodi poslovanja (6)	Prihodi od poreza (64)	Porez na dohodak (611)	Porez na dobit (612)	PDV (6141)	Posebni porezi i trošarine (6143)	Porezi i naknade od igara na sreću i zabavnih igara (6144)**	Porez na dobitke od igara na sreću i ostali porezi od igara na sreću (6147)**	Naknade za priređivanje igara na sreću (6148)**	Porezi na međunarodn u trgovinu i transakcije (615)	Doprinosi (62)	Doprinosi za zdravstveno osiguranje (621) ***
000 HRK													
2003.	74.920.059	74.677.474	44.963.334	3.114.581	3.074.466	28.129.300	7.850.993	190.251	-	-	1.810.866	27.416.931	12.323.678
2004.	80.707.919	80.463.518	46.806.937	3.128.273	3.131.440	29.864.905	7.941.554	253.029	-	-	1.590.727	29.477.597	13.270.543
2005.	85.928.160	85.653.010	50.319.478	3.106.476	3.950.636	32.243.372	8.177.659	319.563	-	-	1.562.930	31.301.340	14.165.002
2006.	95.588.248	95.235.557	55.233.670	3.459.649	5.055.966	34.931.750	8.665.755	431.511	-	-	1.588.456	33.877.148	15.399.658
2007.	108.819.280	108.320.595	60.837.371	1.772.708	8.816.375	37.747.987	9.096.926	505.119	-	-	1.641.478	37.203.486	16.940.153
2008.	116.076.074	115.772.655	66.344.968	1.687.502	10.564.703	41.308.036	8.948.922	588.612	-	-	1.900.865	40.703.484	18.652.622
2009.	110.561.952	110.257.947	60.594.565	1.399.411	9.439.858	37.050.354	8.205.061	532.834	-	-	1.721.164	39.994.739	18.287.811
2010.	107.784.657	107.466.351	61.808.896	1.201.546	6.407.084	37.688.520	11.239.712	671.632	-	-	1.644.448	38.712.382	17.751.623
2011.	107.416.678	107.069.670	61.088.579	1.307.486	7.288.030	37.718.154	11.215.054	-	30.995	635.373	1.766.356	38.605.067	17.722.810
2012.	109.837.284	109.558.928	64.332.058	1.269.525	7.697.342	40.652.023	11.206.489	-	30.444	675.389	1.754.364	37.845.871	16.714.500
2013.	108.844.543	108.585.049	62.713.258	1.372.698	6.365.443	40.253.061	11.682.936	-	28.132	741.664	1.159.371	37.149.263	15.888.730
2014.	114.734.205	114.044.485	63.074.040	1.401.942	5.657.765	40.923.500	12.846.449	-	117.470	728.216	424.501	41.701.505	17.308.519
2015.	109.755.888	109.110.879	68.014.777	2.068.143	6.244.055	43.577.753	13.923.204	-	305.311	740.684	419.113	22.853.390	-
2016.	116.848.104	116.397.925	71.691.497	2.231.999	7.187.977	45.218.467	14.752.335	-	326.735	801.571	404.876	22.194.307	-
2017.	122.707.022	122.060.097	75.243.890	2.014.588	8.266.568	47.616.661	15.143.118	-	339.888	890.418	382.659	23.206.071	-
2018.	129.395.206	128.793.340	78.020.447	20.371	8.487.926	51.561.679	15.872.141	-	349.814	970.656	349.746	24.907.167	-

Izvor: Ministarstvo financija

Napomene:

*Preliminarno

** Od 2011. godini primjenjuje se novi računski plan prema kojem se konto 6144 Porezi i naknade od igara na sreću i zabavnih igara dijeli na dva nova konta 6147 Porez na dobitke od igara na sreću i ostali porezi od igara na sreću i 6148 Naknade za priređivanje igara na sreću.

*** Od siječnja 2015. godine Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje izdvojen je iz sustava državne riznice i državnog proračuna te se njegovi podaci iskazuju u podacima izvanproračunskih korisnika državnog proračuna.

Napomena: zbog veličine tablica je podijeljena u tri dijela.

Nastavak tablice: Najznačajnije kategorije prihoda državnog proračuna prema računskom planu (tablica dio 2/3)

		od čega:			od čega:				od čega:		
		Pomoći (63)	Pomoći od međunarodnih organizacija te institucija i tijela EU (632)	Pomoći iz proračuna (633)	Prihodi od imovine (64)	Dividende (6416)	Dobiti trgovačkih društava, kreditnih i ostalih fin. inst. po posebnim propisima (6417)	Koncesije (6421)	Prihodi od upravnih i administrativnih pristojbi po posebnim propisima i naknada (65)	Upravne i administrativne pristojbe (651)	Prihodi po posebnim propisima (652)
Doprinosi za mirovinsko osiguranje (622)	Doprinosi za zapošljavanje (623)										
13.849.136	1.244.117	10.406	10.406	0	421.183	108.123	5	257.474	1.112.915	501.948	610.967
14.875.155	1.331.899	15.754	9.437	5.633	2.699.311	1.868.841	68.985	575.373	757.342	515.471	241.872
15.714.307	1.422.031	53.223	27.398	25.718	2.273.486	1.123.346	192.516	466.903	953.761	538.873	414.888
16.919.255	1.558.234	229.881	192.385	33.897	3.798.486	17.835	286.671	302.268	1.310.464	848.451	462.013
18.543.083	1.720.250	477.045	395.827	49.006	6.681.140	1.194.582	117.194	1.870.576	2.574.424	881.872	1.692.552
20.154.788	1.896.074	542.580	453.912	73.946	4.672.074	212.387	494.809	433.269	2.939.615	600.207	2.339.408
19.838.375	1.868.553	675.331	604.122	59.024	5.308.036	106.624	1.342.417	626.337	3.097.590	630.167	2.467.423
19.153.378	1.807.382	706.502	615.102	69.415	2.120.633	111.303	318.374	504.936	3.525.441	866.054	2.659.387
19.075.125	1.807.132	937.492	827.432	68.505	2.063.383	286.579	637.228	541.770	3.771.244	832.488	2.938.756
19.290.518	1.840.852	1.044.610	947.857	76.232	2.061.569	14.942	666.834	909.447	3.669.668	670.562	2.999.106
19.407.865	1.852.668	1.826.619	1.730.233	88.795	1.906.626	181.617	395.731	800.569	4.302.365	577.249	3.725.115
22.460.106	1.932.880	2.319.584	2.167.175	51.589	2.763.519	35.271	1.072.057	824.382	3.424.138	487.451	2.936.687
20.916.547	1.936.843	4.958.317	4.676.712	57.838	2.779.833	98.419	785.954	1.118.772	3.596.965	492.251	3.104.714
20.229.502	1.964.805	7.792.129	7.419.916	51.221	3.408.252	70.146	1.399.041	940.197	3.870.072	495.748	3.374.324
21.170.555	2.035.516	8.453.040	7.353.807	48.123	3.004.783	156.858	1.212.735	829.764	4.449.416	462.511	3.986.905
22.782.813	2.124.354	10.718.897	9.968.037	0	2.260.960	374.503	405.005	697.982	4.536.444	673.954	3.862.490

Nastavak tablice: Najznačajnije kategorije prihoda državnog proračuna prema računskom planu (tablica dio 3/3)

Prihodi od prodaje proizvoda i robe te pruženih usluga i prihodi od donacija (66)	Prihodi od HZZO-a na temelju ugovornih obveza (673)	Kazne, upravne mjere i ostali prihodi (68)	Prihodi od prodaje nefinancijske imovine (7)
445.537		307.168	242.586
364.205		342.371	244.401
391.015		360.707	275.149
394.292		391.616	352.690
118.095		429.034	498.685
79.333		490.600	303.419
72.224		515.461	304.005
67.702		524.795	318.306
69.471		534.434	347.008
79.198		525.955	278.356
85.392		601.526	259.494
119.041		642.658	689.720
1.177.858	5.161.397	568.342	645.009
1.196.286	5.661.736	583.647	450.180
1.421.953	5.725.973	554.971	646.925
1.330.610	6.467.806	551.208	601.866

Izvor: Ministarstvo financija (2019.)

Tablica 12. Registrirana nezaposlenost u Republici Hrvatskoj

Registrirana nezaposlenost		2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Godina																	
Prostorna jedinica - županija																	
ZAGREBAČKA		13453	13662	13045	11370	9814	11895	15256	15947	17403	19583	18469	15803	12495	9053	6658	5663
KRAPINSKO-ZAGORSKA		5849	6155	5692	4797	4053	5249	6835	7380	8214	8548	7893	6648	5168	3689	2789	2359
SISAČKO-MOSLAVAČKA		18794	18644	17718	16128	15392	16863	18454	18031	19739	20444	20248	18261	16051	13431	10528	9142
KARLOVAČKA		13100	13600	12968	12029	10815	11462	11894	11280	11331	11478	10781	9592	7872	5931	4438	3651
VARAŽDINSKA		10412	10271	9218	7927	6822	8137	9716	9863	10447	11035	9554	7441	5771	4135	3100	2612
KOPRIVNIČKO-KRIZEVAČKA		7891	8069	7534	6780	5799	6243	7375	7240	8156	9083	8155	6463	4944	3578	2433	2096
BJELOVARSKO-BILOGORSKA		11384	11922	11834	11172	10316	11436	12415	11824	12027	12698	12782	11559	9448	7416	5516	4565
PRIMORSKO-GORANSKA		17702	17576	16220	14461	12911	14910	17878	17780	18453	19321	18469	15518	12888	9774	7946	7144
LIČKO-SENIJSKA		3454	3650	3637	3400	2998	3088	3305	3210	3200	3439	3661	3461	3148	2631	2035	1882
VIROVITIČKO-PODRAVSKA		9716	9822	9484	8600	7729	8343	9242	9395	10180	10470	10216	9179	8146	6559	5154	4651
POŽEŠKO-SLAVONSKA		5446	5458	5332	5097	4669	5310	5795	5996	6435	6953	6375	5287	4411	3646	2873	2521
BRODSKO-POSavska		15876	15911	15339	14218	12797	14130	16297	16906	17197	17912	15937	12700	10591	8545	7026	6201
ZADARSKA		11954	11288	10716	10375	9410	10037	10672	10310	10700	11161	9729	8107	6965	5792	4826	4479
OSJEČKO-BARANJSKA		32482	32120	30176	27806	25633	28561	32723	32663	34438	36627	36632	32467	28062	23453	19113	17035
ŠIBENSKO-KNINSKA		10820	9936	8806	7630	6570	7132	7742	7525	7827	8129	7725	7122	6571	5455	4433	4375
VUKOVARSKO-SRIJEMSKA		20183	19611	18477	17590	16380	17269	18748	18377	19768	21404	20189	17047	14351	11569	8782	7380
SPLITSKO-DALMATINSKA		40811	39317	37474	34993	31562	33602	37871	39865	43523	45893	44220	40044	35383	30458	25559	23334
ISTARSKA		6182	6374	6317	5819	5325	6740	7949	7914	8185	9071	7953	6665	5404	4144	3513	3778
DUBROVAČKO-NERETVANSKA		8171	7855	7473	7030	6112	6886	7459	7341	7579	8025	8150	7763	6717	5810	4922	5279
MEĐIMURSKA		7347	7221	6786	5862	5051	5892	7088	6830	7528	7923	7095	5576	4665	3538	2446	2130
GRAD ZAGREB		38850	40278	37369	31363	26584	30191	37712	39656	41994	45916	43957	39206	32810	25362	19453	16513
Ukupno		309875	308739	291616	264446	236741	263174	302425	305333	324323	345112	328187	285906	241860	193967	153542	136790

Tablica 13. Slobodna radna mjesta u Republici Hrvatskoj

Slobodna radna mjesta		2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Godina																	
Prostorna jedinica - županija																	
ZAGREBAČKA		4560	4829	6367	7580	7903	5223	4173	4772	5191	5446	6029	8515	10084	11277	12319	6209
KRAPINSKO-ZAGORSKA		3231	3137	3666	3505	3147	2406	2419	2888	3063	3750	4314	5562	6579	6620	6498	2832
SISAČKO-MOSLAVAČKA		4027	4996	5091	5220	4957	3256	3368	4207	4257	4222	4072	5273	5803	6671	7293	3300
KARLOVAČKA		3006	2946	3390	3091	3362	2255	2534	2889	3080	3475	3168	4080	4496	4395	4713	2631
VARAŽDINSKA		6448	5944	7152	6740	6762	5022	5099	6191	5873	5404	7950	9893	11412	12090	11078	5320
KOPRIVNIČKO-KRIZEVAČKA		4552	4325	5163	3735	3857	2899	3333	3966	3466	3639	3436	5080	5313	5632	5445	2636
BIJELOVARSKO-BILOGORSKA		3168	2433	3344	3579	4356	3168	3926	3744	3737	3718	3497	4531	5135	5647	6430	2610
PRIMORSKO-GORANSKA		8740	7398	10956	13671	12255	8989	8774	10407	11535	11165	11891	16774	21596	20259	20487	10679
LIČKO-SENJSKA		2451	1626	1285	1962	1915	1550	1601	1997	1871	2278	1943	2542	2786	3152	3115	2074
VIROVITIČKO-PODRAVSKA		3115	2232	2856	3442	3037	2657	3062	3714	3767	2934	2146	3353	3072	3508	3664	2102
POŽEŠKO-SLAVONSKA		2474	2654	1974	2026	2450	2669	2132	2019	2089	2379	2163	2746	3172	3027	3534	1458
BRODSKO-POSAVSKA		2671	2460	2832	3881	4740	2822	3371	4163	4540	4246	4411	5716	7179	8113	8242	3213
ZADARSKA		4618	4844	4988	5105	6006	4655	4175	4751	4969	6079	6110	8079	10052	9482	9347	5536
OSJEČKO-BARANJSKA		9446	9141	8927	9368	10584	6878	8064	10078	10315	13597	10786	16173	16604	16191	15150	8210
ŠIBENSKO-KNINSKA		3936	4031	4105	4383	4995	3974	5077	4197	5868	5082	5489	6071	7221	8662	7948	4215
VUKOVARSKO-SRIJEMSKA		5048	4297	5952	5809	6032	4348	4333	5769	5110	4760	5349	7303	6893	7430	8007	3803
SPLITSKO-DALMATINSKA		11023	8222	9252	11793	12197	9516	9179	12708	12872	13683	15431	21996	24763	27967	25713	14712
ISTARSKA		8488	8523	9785	10508	10318	7654	6869	7954	8386	10344	11930	14947	18034	20453	20315	10036
DUBROVAČKO-NERETVANSKA		4613	5313	6019	5346	4180	2733	3478	4747	5089	4397	4814	6638	8292	8832	7293	4318
MEDIMURSKA		3995	4346	5069	5111	5272	4208	4594	5257	4381	4542	5551	6161	7000	6717	6154	3159
GRAD ZAGREB		17134	16972	22344	25632	23469	15545	15178	19160	22468	28000	32389	41035	46768	54091	60371	30293
EU (EURES)											200						
Ukupno		116744	110569	130517	141487	141794	102427	104739	125578	131927	143340	152869	202468	232254	250216	253116	129346

Izračun plaće za 2019. godinu

Ukupan trošak:		7.000,00
Doprinosi NA ukupno:		991,42
Zdravstveno osiguranje (16.5%):	6.008,58	16.5%
		991,42
Bruto:		6.008,58
Doprinosi IZ ukupno:		1.201,72
Doprinos za mirovinsko 1. stup (15%):	6.008,58	15%
		901,29
Doprinos za mirovinsko 2. stup (5%):	6.008,58	5%
		300,43
Dohodak:		4.806,87
Osobni odbitak:		3.800,00
Porez i prirez ukupno:		265,81
Ukupno porez:	1.006,87	241,65
Porez (24%):	1.006,87	24%
		241,65
Porez (36%):	0,00	36%
		0,00
Prirez (10%):	241,65	10%
		24,16
Neto:		4.541,05

Slika 11. Obračun ukupnog troška plaće (Bruto 2) – Zaposlenik X1

Izračun plaće za 2019. godinu

Ukupan trošak:		11.865,27
Doprinosi NA ukupno:		1.680,49
Zdravstveno osiguranje (16.5%):	10.184,78	16.5%
		1.680,49
Bruto:		10.184,78
Doprinosi IZ ukupno:		2.036,96
Doprinos za mirovinsko 1. stup (15%):	10.184,78	15%
		1.527,72
Doprinos za mirovinsko 2. stup (5%):	10.184,78	5%
		509,24
Dohodak:		8.147,82
Osobni odbitak:		3.800,00
Porez i prirez ukupno:		1.147,83
Ukupno porez:	4.347,82	1.043,48
Porez (24%):	4.347,82	24%
		1.043,48
Porez (36%):	0,00	36%
		0,00
Prirez (10%):	1.043,48	10%
		104,35
Neto:		7.000,00

Slika 12. Obračun ukupnog troška plaće (Bruto 2) – Zaposlenik X2

Izračun plaće za 2019. godinu

Ukupan trošak:		7.000,00
Doprinosi NA ukupno:		991,42
Zdravstveno osiguranje (16.5%):	6.008,58	16.5%
		991,42
Bruto:		6.008,58
Doprinosi IZ ukupno:		1.201,72
Doprinos za mirovinsko 1. stup (15%):	6.008,58	15%
		901,29
Doprinos za mirovinsko 2. stup (5%):	6.008,58	5%
		300,43
Dohodak:		4.806,87
Osobni odbitak:		8.050,00
Porez i prirez ukupno:		0,00
Ukupno porez:	0,00	0,00
Porez (24%):	0,00	24%
		0,00
Porez (36%):	0,00	36%
		0,00
Prirez (10%):	0,00	10%
		0,00
Neto:		4.806,87

Slika 13. Obračun ukupnog troška plaće (Bruto 2) – Zaposlenik Y1

Izračun plaće za 2019. godinu

Ukupan trošak:		10.193,75
Doprinosi NA ukupno:		1.443,75
Zdravstveno osiguranje (16.5%):	8.750,00	16.5%
		1.443,75
Bruto:		8.750,00
Doprinosi IZ ukupno:		1.750,00
Doprinos za mirovinsko 1. stup (15%):	8.750,00	15%
		1.312,50
Doprinos za mirovinsko 2. stup (5%):	8.750,00	5%
		437,50
Dohodak:		7.000,00
Osobni odbitak:		8.050,00
Porez i prirez ukupno:		0,00
Ukupno porez:	0,00	0,00
Porez (24%):	0,00	24%
		0,00
Porez (36%):	0,00	36%
		0,00
Prirez (10%):	0,00	10%
		0,00
Neto:		7.000,00

Slika 14. Obračun ukupnog troška plaće (Bruto 2) – Zaposlenik Y2

SAŽETAK

U ovom radu ispitana je veza između tri faktora gospodarsko-političkog okruženja: poreznog sustava (fiskalno okruženje), tržišta rada (nezaposlenost) i poreznog klina (porezno opterećenje poreznih obveznika). Porezni sustav služi za prikupljanje javnih prihoda kroz poreze. U sustavu poreza na dohodak, porezni dio snose posloprimac i poslodavac. Naglasak je da visoka porezna opterećenja destimuliraju zapošljavanje, što ima direktnog učinka na razvoj i privredni rast. S druge strane, bitan faktor je i visina prosječnih plaća, pri čemu porezno opterećenje većim dijelom osjećaju zaposlenici s nižim primanjima, te posloprimci koji nemaju uzdržavanih članova.

Ključne riječi: *porezno opterećenje, porezni klin, sustav poreza na dohodak.*

SUMMARY

This paper examines the link between three factors of the economic and political environment: the tax system (fiscal environment), the labor market (unemployment) and the tax wedge (tax burden on taxpayers). The tax system serves to collect public revenue through taxes. In the income tax system, the tax part is borne by the employee and the employer. The emphasis is that high tax burdens discourage employment, which has a direct effect on development and economic growth. On the other hand, an important factor is the level of average salaries, where the tax burden is mostly felt by lower-income employees and employees do not have dependents.

Keywords: *tax burden, tax wedge, income tax system.*